Národní ústav pro vzdělávání

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Metodické komentáře a úlohy ke Standardům pro základní vzdělávání

Editorka: Markéta Pastorová

NÚV 2016

Publikace vznikla v rámci kmenového úkolu NÚV Standardy pro základní vzdělávání – souhrny metodických komentářů.
Toto dílo je licencováno pod licencí Creative Commons.

PaedDr. Markéta Pastorová, 2016

ISBN 978-80-7481-165-4
Vydal NÚV, Praha 2016

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Metodické komentáře a úlohy ke Standardům pro základní vzdělávání

Editorka: Markéta Pastorová

NÚV 2016

Metodické komentáře a úlohy ke standardům pro základní vzdělávání

Výtvarná výchova

Editor:
PaedDr. Markéta Pastorová, NÚV

Autorský tým:
PaedDr. Markéta Pastorová
Mgr. Jana Randáková
Bc. Jolana Říhová
Ing. Arch. Kristýna Stará
Doc. PhDr. Jaroslav Vančát, Ph.D.

Recenze:
Doc. Vladimír Havlík
Mgr. Milena Kusá

!dzűƨƩƨdz ƭƨűƨƨƩƩƩ·ƭʌŜ yƩ· ƨōłfŎŜ ƨŜ a ƩƩΦ wƨƲ l·yƩ· ~dzōƩűƨØł

OBSAH

Úvod……3

1. Pojetí Standardů Výtvarné výchovy.....3
2. Pojetí metodických komentářů a ilustrativních úloh 4
3. Nastavení úrovní náročnosti.....6
4. Přehled očekávaných výstupů a stanovených indikátorů pro 5. ročník 8
5. Metodické komentáře a úlohy ke standardům Výtvarné výchovy pro 5. ročník 10
6. Standardy – přehled očekávaných výstupů a indikátorů pro 9. ročník 46
7. Metodické komentáře a úlohy ke standardům pro 9. ročník..... 48

Závěr……..... 74

Doporučená literatura a zdroje..... 75

ÚVOD

Výtvarná výchova seznamuje žáky nejen s výtvarným uměním, ale s vizuální kulturou obecně. Děje se tak převážně prostřednictvím vlastní výtvarné tvorby žáků a její uvědomělé reflexe, a to s důrazem na rozvíjení jejich smyslové citlivosti, podpory jejich vlastní tvůrčí individuality a podpory jejich schopností interpretace a komunikačního uplatnění vizuálně obrazných vyjádření vlastních i ostatních.

Výtvarná výchova se nezaměřuje pouze na umělecká díla, ale snaží se žákům zprostředkovat celý proces jejich vzniku a působení, a to počínaje autorským záměrem (v historických i uměleckohistorických okolnostech vzniku díla) přes realizaci díla až k procesu jeho interpretace a zapojení do komunikace (výstavy, kurátorská činnost, medializace). Výtvarná výchova se zabývá výtvarným uměním jak v jeho individuálně založeném estetickém účinku, tak také v jeho sociálním působení (jako experimentální tvorby nových vizuálních znaků, které jsou posléze uplatňované v širší sociální kooperaci). Proto se výtvarná výchova zabývá i obrazy, u nichž dominuje komunikační funkce, včetně obrazů, vytvářených a šířených digitálními médii.

Výtvarná výchova má především probudit aktivní zájem žáků o výtvarné umění a vizuální kulturu. Má vypěstovat u žáků zájem a schopnost účastnit se výtvarného a kulturního dění a to jak vlastní kritickou interpretací, tak vlastní tvorbou vizuálně obrazných vyjádření, (vycházejících zejména z individuálních zkušeností) a jejich aktivním zapojováním do sociální komunikace.

1. POJETÍ STANDARDŮ VÝTVARNÉ VÝCHOVY

Standardy Výtvarné výchovy vycházejí z cílů vzdělávací oblasti Umění a kultura. Jsou koncipovány tak, aby podporovaly rozvoj tvůrčích schopností žáka v rovině vnímání, tvorby a interpretace a zahrnovaly všechny tři základní okruhy činnostně pojatého vzdělávacího obsahu – Rozvíjení smyslové citlivosti, Uplatňování subjektivity a Ověřování komunikačních účinků.

Tvůrčí schopnosti žáka lze však rozvíjet pouze tehdy, pokud je respektována jeho individualita, jeho vlastní zkušenost, způsoby prožívání a myšlení, jeho představivost, fantazie a emocionalita.

Z těchto důvodů proto není možné „standardizovat podobu“ výsledků tvůrčí činnosti žáka, ale je možné prostřednictvím standardů podpořit to, aby žák získal základní dovednosti a znalosti, (včetně základní jazykové výbavy), které mu umožní se svobodně a na své individuální úrovni vizuálně vyjadřovat a poučeně přistupovat k práci vlastní i ostatních. Standardy mají současně umožnit učiteli registrovat individualizovaný pokrok žáka ve všech třech okruzích tvůrčích činností.

Standardy se proto záměrně soustřeďují pouze na principy, které je ve výuce třeba uplatnit, nikoliv na výčet témat či námětů. Ty jsou již zcela záležitostí učitele a jeho pojetí výtvarné výchovy. Téma by však nikdy nemělo být vybráno samoúčelně, ale vždy tak, aby žák mohl skrze téma „růst“, aby mu umožnilo nejen rozvíjet dosavadní zkušenosti a dovednosti, ale současně probouzet zájem o hledání nových řešení, včetně zkoušení si různých postupů, experimentování s prostředky a technologiemi i nalézání (si) souvislostí s uměleckou produkcí.

Pro přehlednost lze pojetí standardů shrnout následovně – standardy:

- podporují rozvoj tvůrčích schopností žáka **v rovině tvorby, vnímání a interpretaci** při respektu k jeho individualitě, jeho vlastním zkušenostem, k jeho způsobu prožívání a myšlení, k jeho představivosti, fantazii a emocionalitě;
- mají **komplexní povahu** – zahrnují všechny tři základní okruhy činností: Rozvíjení smyslové citlivosti, Uplatňování subjektivity a Ověřování komunikačních účinků;
- **„nestandardizují“** výsledky tvorby žáka, ale podporují to, aby žák dosáhl minimálních dovedností a znalostí (včetně minimální jazyková výbavy), které individualizovanou tvůrčí činnost umožňují;
- soustřeďují se na principy, které je ve výuce třeba uplatnit, **nikoliv na výčet témat či námětů.**

2. POJETÍ METODICKÝCH KOMENTÁŘŮ A ILUSTRATIVNÍCH ÚLOH

Předkládaný materiál nabízí ilustrativní úlohy ve třech úrovních obtížnosti – minimální, optimální a excelentní (přičemž se předpokládá, že obtížnosti minimální by měli dosáhnout všichni žáci) a doplňuje je o metodické komentáře.

Ilustrativní úlohy pro 1. stupeň jsou zpracovány k vybraným očekávaným výstupům a indikátorům se záměrem nabídnout co nejpestřejší ukázky různých přístupů a pojetí výuky výtvarné výchovy.

Ilustrativní úlohy pro 2. stupeň si naopak kladly za cíl nabídnout ucelenou řadu ukázek zadání pro všechny očekávané výstupy.

Ilustrativní úlohy se především soustřeďují na ty činnosti, při kterých dochází k propojování všech tří obsahových domén (v různé míře zastoupení) a k propojení všech tří rovin – vnímání, tvorby a interpretace (rovněž v různé míře). Jedná se tedy o ukázky co nejkomplexněji pojatých zadání tak, aby byly v souladu s pojetím očekávaných výstupů a indikátorů.

Přestože jsou ilustrativní úlohy formulovány jako konkrétní zadání pro tvůrčí činnost žáků, nejedná se o „návody“ do výuky, ale o ukázky modelových výukových situací, které mají přiblížit to, čemu se může žák skrze zadání naučit, jakými fázemi tvůrčí práce by měl procházet a co se od výsledku jeho tvůrčí práce očekává a jak je možné zkušenosti dále využít (např. při náročnějším zadání, v běžné praxi apod.)

Ilustrativní úlohy je zapotřebí vnímat společně s metodickými komentáři jako jeden myšlenkový celek, který by měl inspirovat učitele k přemýšlení a zájmu o určitou tematiku (například architektura a urbanismus). Nabízeny jsou rovněž prostředky a postupy k hledání různých podob komunikace se žáky o výsledcích jejich práce a způsobů, jak je prezentovat, či využití pro další tvůrčí práci apod.

Každou ilustrativní úlohu je možné různě modifikovat podle vlastního učitelova pojetí výtvarné výchovy, podle skladby žáků ve třídě, jejich zkušeností, zájmu o určité téma, ale i místních podmínek (například je možné často zařazovat návštěvy edukativních programů muzeí a galerií) i celkových podmínek školy.

O každém konkrétním zadání pro tvůrčí činnost žáků je však vždy třeba přemýšlet ve vztahu k systematizovanému vzdělávacímu obsahu výtvarné výchovy jako celku, nebo alespoň v rámci 1. nebo 2. stupně. Je třeba, aby zadání pro jednotlivé lekce/vyučovací hodiny nebyla „roztříštěná“, ale aby na sebe navazovala, prohlubovala určitou znalost a dovednost, vybízela co nejvíce k soustředěnému a samostatnému tvůrčímu hledání a k přemýšlení o významu dosavadních výsledků pro další práci. I z tohoto důvodu je v ilustrativních úlohách poměrně výrazně akcentováno vytváření portfolií.

Metodické komentáře se u některých ilustrativních úloh více soustřeďují na popis rozdílu zadání pro jednotlivé úrovně obtížnosti – charakterizují, v čem rozdíl spočívá zejména z hlediska jejich obsahu či nároku na samostatnou práci žáků. „Odstupňovat“ jednotlivá zadání svým obsahem je poměrně obtížné, neboť často je větší obtížnost spojována s mírou samostatné činnosti žáků (pracuje s dopomocí, samostatně apod.), či naopak v míře spolupráce, nikoliv však v nárůstu obtížnosti obsahu zadání pro tvůrčí činnosti.

Z tohoto důvodu je nastavení úrovní obtížnosti věnována samostatná kapitola a definice třech úrovní (minimální, optimální, excelentní) jsou využitelná nad rámec tohoto materiálu, tedy při plánování, realizaci a reflexi zadání a výukové situace pro všechny umělecké obory.

Zadání pro jednu úroveň obtížnosti se nemusí týkat jedné vyučovací hodiny, ale v jejím průběhu se může zadání postupně stupňovat – od minimální až po excelentní úroveň. Rovněž mohou někteří žáci v průběhu jedné vyučovací hodiny řešit zadání například na optimální úrovni, zatímco jiní třeba na minimální či excelentní, případně mohou řešit úrovně všechny – to dává prostor pro individualizaci výuky tak, aby co nejvíce odpovídala aktuálním vědomostem a dovednostem i zkušenostem a zájmům každého žáka. I při zadání s minimální obtížností může žák dosáhnout zcela objevných, netradičních a zadání překračujících výsledků.

Pro přehlednost lze pojetí ilustrativních úloh shrnout následovně – ilustrativní úlohy:

- jsou formulovány jako výukové situace, které nabízejí způsoby, jak o obsahu/učivu výtvarné výchovy přemýšlet, a nabízejí postupy a metody, kterými lze indikátorů, potažmo očekávaných výstupů dosáhnout
- témata ilustrativních úloh jsou inspirací pro učitele a umožňují „zadání“ variovat, modifikovat a hledat pro ně různé formy realizace (od jedné vyučovací hodiny až po cykly obsahově provázaných vyučovacích hodin/lekcí či pro krátkodobé i dlouhodobé projekty)
- ilustrativní úlohy záměrně neukazují příklady tvůrčích výstupů žáků - pokud je zde uvedena fotodokumentace, tak pouze jako součást metodického komentáře a se záměrem více přiblížit jednotlivé kroky/etapy tvůrčího zadání, nikoliv práce žáka.

3. NASTAVENÍ ÚROVNÍ OBTÍŽNOSTI

Pro nastavení tří úrovní obtížnosti ilustrativních úloh ve Výtvarné výchově bylo zapotřebí vyhodnotit využitelnost Bloomovy taxonomie – respektive to, zda ji lze uplatnit na umělecké obory, zejména pak na Výtvarný obor.

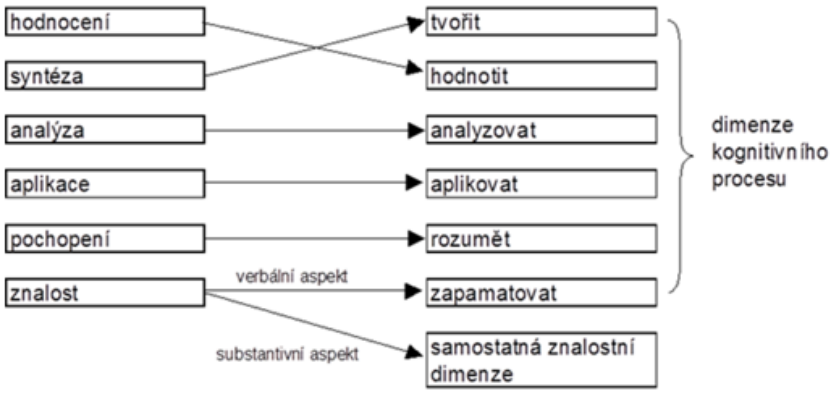

Revidovaná verze Bloomovy taxonomie – sloupek vpravo.
Převzato z: http://www.msmt.cz/file/35596

Lze konstatovat, že Bloomova taxonomie (viz Hudcová 2004) má pragmatickou a empirickou povahu. Snaží se vysoce strukturovanou, tzn. organickou činnost učení rozdělit na jednotlivé znalosti, jejich dosažení lze kontrolovat a pomocí nichž lze evaluovat účinnost výuky.

Cílem výuky výtvarné výchovy v pojetí rámcového vzdělávacího programu je však něco jiného – *podněcovat neustálou restrukturaci osobnosti,* často za hranice její dosavadní strukturace. Fakta v tomto procesu teprve podléhají osobnímu ověřování z hlediska toho, jak a v čem mohou k jedinečnému rozvoji individua a k jeho zapojení do society přispět. Jejich platnost tak není obecná, ale získává hodnotu v závislosti na možnostech jejich využití v budování osobnostní struktury. Pro takové kreativní restrukturování osobnosti je tedy vhodnější hovořit o „rozšiřování pole“ a jeho „kultivaci“ (restrukturaci).

Výtvarný obor má takto strukturovaný koncept již v Rámcovém vzdělávacím programu, kdy pod pojmy Rozvíjení smyslové citlivosti (biologická vrstva), Uplatňování subjektivity (osobnostní vrstva) a Ověřování komunikačních účinků (sociální vrstva) specifikuje toto „rozšiřování pole“ na hierarchicky vzájemně provázaných úrovních.

Rozšiřování pole se však neděje samo od sebe, ale ve vzájemné interakci uvedených úrovní (obsahových domén). Na sociální úrovni je to sociální interakce, realizovaná jazykem, na osobnostní úrovni je to obraznost, která umožňuje jedinci orientaci v prostředí (na základě zrakových podnětů a způsobů jejich zpracování), a komplexní sebeřízení a na biologické úrovni mimovědomé, vrozené senzorické reakce, které však lze do jisté míry diferencovat a řídit přiřazenými znaky.

Principy tvůrčí činnosti je možné sledovat prostřednictvím tří stupňů:

- přijetí předkládaných obrazových elementů či jejich relací (které je organicky spojeno s novými pojmy) skrze vlastní praktickou činnost – vlastní tvorbu.
- jejich vlastní kombinování s hledáním nových relací a nových obsahů, které takto mohou vzniknout

- jejich samostatné doplňování a obohacování se o další objekty a relace, které v původním zadání nebyly, s cílem získání vlastního obsahu, vyjadřujícího osobní zkušenost.

Pro nastavení tří úrovní ilustrativních úloh ve výtvarné výchově byl využit obecný rámec úrovní obtížnosti pro umělecké obory oblasti Umění a kultura[1]. Obecně vyjádřené úrovně jsou pak dál konkretizovány pro výtvarný obor, a to i z pohledu žáka – „co bych měl vědět, že umím".

1. minimální úroveň

Získat nové znalosti a dovednosti skrze zkušenosti z tvůrčích činností a využívat základní pojmy k verbálnímu sdělování těchto zkušeností
Prostřednictvím tvůrčích činností (v rovině vnímání, tvorby a interpretace) získává a prohlubuje si dovednosti, znalosti a individuální schopnosti vyjadřovat se vizuálně obraznými prostředky; při tvůrčích činnostech a komunikaci s ostatními užívá základní pojmy výtvarného oboru.
(Vím, že mám dovednosti a schopnosti se vyjadřovat; vím, že si vlastními zkušenostmi tyto dovednosti, znalosti a schopnosti prohlubuji a zároveň poznávám obsah pojmů, díky kterým jsem schopen komunikovat o tom, co jsem já nebo ostatní vytvořili).

2. optimální úroveň

Aplikovat vědomě reflektované zkušenosti a znalosti v dalších tvůrčích činnostech vztahujících se k produkci, recepci, interpretaci
Získané znalosti, dovednosti a schopnosti využívá v tvůrčích činnostech (v rovině vnímání, tvorby a interpretace); experimentuje s vizuálními prostředky a hledá nové prostupy; o výsledcích tvůrčí práce (své i ostatních) komunikuje, dovede je popsat a sdělit k nim své stanovisko.
(Vím, že něco umím a své dovednosti, znalosti a schopnosti využívám při své tvůrčí práci a hledám další řešení; uvědomuji si svůj záměr a to, k jakému výsledku jsem dospěl; vysvětlím to ostatním, vyslechnu si postřehy a názory od ostatních a přemýšlím o nich)

3. excelentní úroveň

Reflektovat s porozuměním postupy a výsledky tvůrčích činností vlastních i činností ostatních, nalézat nové varianty řešení; uvědomuje si kontexty s daným druhem umění.
Reflektuje vlastní tvůrčí činnosti, postupy a výsledky i postupy a výsledky ostatních i z hlediska kontextu výtvarného umění a vizuální kultury; nalézá nová řešení, včetně nových možností prezentace.
(Vím, že o tom, co jsem já, nebo ostatní vytvořili, mohu uvažovat nejen z pohledu dosaženého výsledku a toho, zda jsem něco nového pro sebe objevil, ale že se mohu zabývat i souvislostmi s díly výtvarného umění – například z čeho jsem vycházel, čím jsem se inspiroval, jak apod.).

[1]Interní materiál NÚV, Markéta Pastorová, 2014 (ověřeno v rámci tvůrčích dílen *Tvorba jako zkušenost – zkušenost jako tvorba,* Plzeň, 2012 – 2014. Odborná konzultace k nastavení úrovní doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc.)

Vzdělávací obor	Výtvarná výchova
Ročník	5.
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-5-1-01** Žák při vlastních tvůrčích činnostech pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření; porovnává je na základě vztahů (světlostní poměry, barevné kontrasty, proporční vztahy a jiné)
Indikátory	1. žák rozpozná a pojmenuje některé prvky vizuálně obrazného vyjádření využité v kresbě, malbě, fotografii, v prostorových objektech, v architektuře 2. žák rozpozná světlostní a barevný kontrast a ve své tvorbě jej uplatní 3. žák projevuje schopnost porovnávat vztahy obrazových objektů a prvků (například: rozdílnost a podobnost tvarů, jejich velikost, vzájemnou polohu, světlostní a barevné vztahy) a uplatňovat je ve své kresbě, malbě i prostorové tvorbě
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-5-1-02** Žák užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku; v plošném vyjádření linie a barevné plochy; v objemovém vyjádření modelování a skulpturální postup; v prostorovém vyjádření uspořádání prvků ve vztahu k vlastnímu tělu i jako nezávislý model
Indikátory	1. žák vybere, uspořádá a zkombinuje objekty do celků podle svého záměru nebo podle zadání; vysvětlí význam, který objektům přisoudil 2. žák vytvoří samostatně zvolenými obrazovými prvky (liniemi nebo barevnými plochami) objekty a zaměří se na vztahy mezi nimi (vzájemná velikost, poloha, vzdálenost; pravidelná a nepravidelná sestava, souměrnost a nesouměrnost uspořádání; kontrast, harmonie); vysvětlí, co vytvořil. 3. žák vytvoří jednoduchý plastický objekt z různých materiálů podle reálného objektu i své fantazijní představy 4. žák rozmístí objekty do prostoru a sám zaujme v prostoru pozici; vyjádří pocity, které v něm takto vzniklé uspořádání vyvolalo, a zdůvodní proč.
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-5-1-03** Žák se při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření vědomě zaměřuje na projevení vlastních životních zkušeností i na tvorbu vyjádření, která mají komunikační účinky pro jeho nejbližší sociální vztahy
Indikátory	1. žák si vybere z nabídky různých prostředků výtvarné tvorby takové, kterými by chtěl vyjádřit své pocity a představy, a vysvětlí, proč si vybral právě tyto prostředky 2. žák je vybaven základními dovednosti k tomu, aby využíval obvyklých prostředků výtvarné tvorby (kresby, malby, modelování, prostorového vytváření) i prostředků experimentálně kombinovaných k vyjádření svých smyslových pocitů, představ, myšlenek a zkušeností 3. žák porovná vizuální vyjádření svých zkušeností s vyjádřením spolužáků a zjistí podobnosti a odlišnosti v pocitech a představách, které objevil 4. žák vybere z nabídky uměleckých výtvarných děl ta, která jsou blízká jeho zkušenostem, a ta, o kterých si myslí, že by zaujala lidi v jeho blízkém okolí (rodiče, sourozence, prarodiče, kamarády, učitele) a svůj výběr zdůvodní 5. žák uspořádá předměty v interiéru, ve kterém se nachází, tak, aby odpovídal jeho zamýšleným potřebám (prostor pro tělesný pohyb, pro odpočinek, pro soustředění) nebo pocitům (fantazijní prostor, tvarová a barevná harmonizace prostoru); výsledek své činnosti popíše s využitím některých pojmů, například:

	řád, chaos, klid, dynamika, pravidelné a nepravidelné uspořádání, souměrnost, nesouměrnost, rytmus
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-5-1-04** Žák nalézá vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly; uplatňuje je v plošné, objemové i prostorové tvorbě
Indikátory	1. žák si uvědomuje rozdílnost svého vnímání podle toho, jaký smysl zapojí (zrak, sluch, hmat); vnímání různými smysly využije podle svého uvážení ve své tvorbě 2. žák rozlišuje, co ve výsledcích jeho tvorby vychází z jeho představ a fantazie a co z jeho smyslových vjemů 3. žák nalezne a pojmenuje podněty (z každodenního života, ale i z vybraných uměleckých výtvarných děl), které působí převážně na jiné smysly, než je zrak 4. žák převede sluchové a hmatové vjemy do vizuálního vyjádření v ploše, objemu a prostoru
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-5-1-05** Žák osobitost svého vnímání uplatňuje v přístupu k realitě, k tvorbě a interpretaci vizuálně obrazného vyjádření; pro vyjádření nových i neobvyklých pocitů a prožitků svobodně volí a kombinuje prostředky (včetně prostředků a postupů současného výtvarného umění)
Indikátory	1. žák porovná, zda se prostředky, které využil ve vlastní tvorbě, odlišují od prostředků využitých v dílech spolužáků či dalších autorů; nalezené rozdíly pojmenuje 2. žák porovná a objasní, zda a v čem se výsledky jeho tvorby odlišují od výsledků tvorby jeho spolužáků 3. žák ve své tvorbě uplatňuje různé obrazové prvky a experimentuje s dosud nevyzkoušenými prostředky a postupy
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-5-1-06** Žák porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace
Indikátory	1. žák sdělí, co bylo zdrojem inspirace pro jeho tvorbu 2. žák přistupuje k tvorbě ostatních jako ke zdroji inspirace 3. žák si vybere interpretaci, která je pro něj zajímavá a podnětná
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-5-1-07** Žák nalézá a do komunikace v sociálních vztazích zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil
Indikátory	1. žák vybere, uspořádá a představí výsledky své práce (vytvořená, vybraná či upravená vizuálně obrazná vyjádření) 2. žák popíše spolužákům, jak při tvorbě postupoval 3. žák připraví jednoduchou prezentaci prací (vizuálních obrazných vyjádření) spolužáků

Očekávaný výstup	**VV-5-1-01** Žák při vlastních tvůrčích činnostech pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření; porovnává je na základě vztahů (světlostní poměry, barevné kontrasty, proporční vztahy a jiné)
Indikátor	1. žák rozpozná a pojmenuje některé prvky vizuálně obrazného vyjádření využité v kresbě, malbě, fotografii, v prostorových objektech, v architektuře

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Vytvoř si soubor, ve kterém budou alespoň tři ukázky různých kreseb, fotografií, maleb, fotografií různých prostorových objektů a architektury. Zvol si pro třídění svého souboru různá pravidla (kritéria) a pokus se sám pro sebe si zformulovat, proč sis tato pravidla vybral. Můžeš je také vysvětlit svým spolužákům.

Metodický komentář:
Osobní archiv žáka (portfolio) nelze ve výtvarné výchově zužovat na „složku“, do které se „zakládají“ práce žáků. Osobní archiv má být především dokladem tvůrčí práce žáka a mít význam především pro něj samotného.

Žák by měl být veden k tomu, aby si postupně uvědomoval význam svého archivu jako zdroje poznatků, zkušeností a impulsů pro další tvorbu a prohlubování vlastních znalostí a dovedností.

Osobní archiv může mít různé podoby. I na 1. stupni by v archivu měly být výstupy utříděné a doplněné jednoduchým záznamem o tom, jak dílo vznikalo (kde, kdy, co pro žáka znamenalo apod.).

Součástí archivu mohou být i tvůrčími deníky – jednoduchými písemnými záznamy nápadů, kresbami, myšlenkovými mapami, poznámkami k výsledkům vlastní práce, záznamy různých zkušeností, pocitů vjemů apod.

Náročnost na obsah i formu archivu by měla postupně narůstat, a to tak, aby si žáci byli schopni nejdříve s pomocí a podporou učitele a později samostatně postupně dávat věci do souvislostí. Stejně tak i ve vztahu k výtvarnému umění i běžné vizuální produkce.

Požadavek na tvorbu osobního archivu může být v rozmezí od minimální až po excelentní úroveň – archiv může obsahovat fyzickou podobu prací žáka i jejich fotodokumentaci, a to i jako součást třídní či školní virtuální galerie.

Vytváření osobního archivu je jedním ze způsobů, jak podpořit individualizaci výuky a jak vyjít vstříc různorodým zájmům a schopnostem žáků. To však neznamená, že by na jeho obsah i podobu neměly být kladeny nároky

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Vytvoř si soubor, ve kterém máš ukázky své vlastní práce, reprodukce uměleckých děl a vlastních fotografií. Soubor si uspořádej podle pravidla, které sis sám zvolil. Představ svůj soubor spolužákům, jednotlivé obrazy charakterizuj a popiš, v čem se navzájem shodují nebo odlišují, a co zajímavého nebo nového jsi objevil pro svoji další práci. Nalezl jsi v souborech svých spolužáků něco, co by bylo možné zařadit i do tvého souboru? Řekni, proč by to bylo možné.

Metodický komentář:

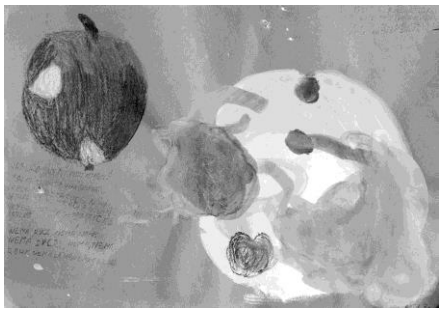

Obr. č. 1–4
Fotografie na obrázku č. 1–4 jsou z archivu Markéty Pastorové

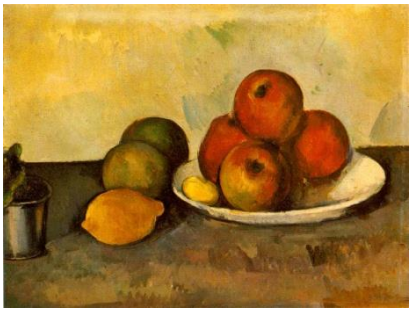

Obr. č. 5 a 6
Paul Cézanne, Zátiší s jablky
vlevo: 1890, Ermitáž, Petrohrad,
http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/cezanne/sl/cezanne.sl-apples.jpg [cit. 2016-07-2].
vpravo: 1878, Fitzwilliam Museum (University of Cambridge), Cambridge.
http://www.wikiart.org/en/paul-cezanne/apples-1878 (commons.wikimedia) [cit. 2016-07-2].

Ilustrativní fotografie záměrně ukazují pouze část souboru, který by si měl žák vytvořit.
Důležité je, aby soubor vznikal postupně a aby také žák měl příležitost jej průběžně představit a povídat si o něm a postupně objevovat to, co je pro něj na souboru zajímavé. Zde si například může všímat, jak jsou jednotlivé objekty uspořádány ve vztahu k sobě i prostředí – okolí. Může si všímat toho, čím je nejvíce modelován objem jednotlivých předmětů, barevných vztahů apod.
Ze souboru by rozhodně neměly být vynechány vlastní práce žáků – v tomto případě malby. Pozorné prohlížení souboru – jeho studování - by mělo vždy vyústit k tomu, že žák se k určitému tématu (v tomto případě zátiší) po čase ve vlastní tvorbě vrátí a pokusí se nějaký nově objevený jev zachytit.

Ilustrativní úloha – obtížnost	excelentní

Navrhni, na co se chceš při vytváření osobního archivu dlouhodobě zaměřit a proč. Můžeš si založit například archiv vlastních kreseb nebo fotografií domů, významných budov apod., které tě něčím zaujaly, nebo ke kterým máš osobní vztah. Až budeš mít pocit, že je tvůj archiv dostatečně bohatý, zvol si alespoň dvě pravidla, podle kterých jej budeš třídit a vybírat ukázky. Také můžeš postupovat tak, že se již od samého začátku zaměříš na jeden architektonický prvek – například okna na různých typech budov – přesně si zaznamenávej všechny potřebné informace, abys věděl, o jakou budovu jde. Charakterizuj podobu oken, uvědomuj si mezi rozdíly např. ve velikosti, tvaru, členění oken, řazení oken apod.) a uspořádej si je. Pečlivě si svůj soubor prohlédni a zjisti, zda jsou v něm ukázky oken z nějaké historické budovy. Zjisti, o jaký sloh se jedná. Najdeš ve svém okolí podobné budovy, které máš ve svém souboru?

Metodický komentář:
Přestože zde uvádíme na sebe navazující ilustrativní úlohy, které mají žáka především motivovat k tomu, aby si založil a dále i dlouhodobě pracoval s osobním archivem jako nástrojem, kterým si sám prohlubuje znalosti výtvarného oboru nebo si sleduje dlouhodobě téma, kterým se chce zabývat. Nelze zapomenout na to, že archiv se má týkat především vlastní tvůrčí činnosti žáka, kterou je třeba se učit brát s plnou vážností. Je důležité, aby žák měl možnost „navracet se“ ke svým tvůrčím výsledkům i k samotnému procesu jejich vzniku, uvědomovat si své tvůrčí „zrání“ i „zlomové okamžiky“, které předznamenaly jeho dlouhodobý zájem o určité téma, prostředky, experimenty s prostředky a technologiemi apod.
Učitel by měl žáka podporovat v kontinuálním vytváření osobního archivu a měl by mu také dát příležitost, aby jej mohl prezentovat (nejde o to, aby vše bylo „vystaveno“, ale je třeba, aby měl možnost archiv sdílet s ostatními takovou formou, se kterou je vnitřně ztotožněn).
Na excelentní úrovni je třeba vyžadovat, aby byly výstupy samostatně žákem utříděny a doplněny byť jednoduchým záznamem o tom, jak vlastní dílo vznikalo (kde, kdy, co pro žáka znamenalo, jaké prostředky a proč využil, jaký nalezl kontext například i s uměleckými díly apod.). Osobní archiv má žák užívat především ke sledování vývoje vlastní tvorby, sledování dlouhodobého zájmu o určité téma. Žák by rovněž měl mít šanci s ním pracovat jak při tvůrčí práci, tak jej využívat při různých prezentacích apod.
Učitel by měl oceňovat především nasazení a osobní zodpovědnost, s jakou žák k tvorbě osobního archivu přistupuje, zda se zabývá jeho obsahem, zda a jak jej obohacuje a využívá pro svoji další práci. Kvalita rozhodně nespočívá ve velikosti archivu, ale v jeho vytříbenosti a vážnosti práce s ním.

Očekávaný výstup	**VV-5-1-01** Žák při vlastních tvůrčích činnostech pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření; porovnává je na základě vztahů (světlostní poměry, barevné kontrasty, proporční vztahy a jiné)
Indikátor	2. žák rozpozná světlostní a barevný kontrast a ve své tvorbě jej uplatní

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Pozorně si prohlídni fotografie a zkus na nich najít nejsvětlejší a nejtmavší místa.

Metodický komentář:

Obr. č. 7-9

Komentář k 1. části zadání:
Fotografie, které si žáci budou prohlížet, mohou být různého původu, může se jednat i o fotografie, ke kterým má vyučující z nějakého důvodu osobní vztah a chce jej s žáky sdílet. Může dát k dispozici fotografie míst, které má rád a které propojuje nějaké téma či příběh. Chceme-li po žácích, aby se dělili s ostatními o to, co je zajímá, a o své pocity, neměli bychom se jako učitelé z tohoto nároku vynechávat.

Ilustrativní fotografie propojuje téma lesa, respektive tichých procházek a zastavení. Byly záměrně vybrány tak, aby měly podobnou barevnou škálu, a přesto se od sebe odlišovaly, a aby na nich něco dominantního. Objevovat jejich nejsvětlejší a nejtmavší místa znamená také putovat očima v krajině, snažit se pochopit, co je to za místo a čím je světlo pro něj významné – co nám o místě říká.

Zadání je možné dál různě variovat a začít si všímat i barevné škály, kterou jsou fotografie charakteristické. Lze zkoušet si jednotlivé odstíny namíchat a vytvořit si tak barevnou „paletu obrazu“.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Následně se pokus z různých předmětů, mohou to být části tvého oblečení, různé látky nebo oděvní doplňky, vytvořit sestavu, kterou považuješ za barevně nejkontrastnější a barevně nejvíce sladěnou. Vyber si dvojice barev nebo odstíny, které tě nejvíce zaujaly a proč. Vztahy mezi barvami, které sis vybral, vyjádři malbou.

Metodický komentář:

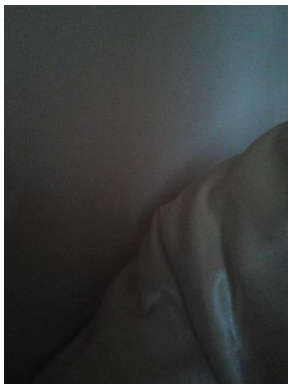

Obr. č. 10 a 11

Komentář:
Důležité je, aby se žáci začali dívat kolem sebe a postupně si uvědomovali, že barvy, se kterými je možné vytvářet „obraz“, jsou všude kolem nich. Bylo by dobře, aby se zaměřili i na různé předměty nebo oděvní doplňky, které, byť mají výraznou barevnost, zůstávají stranou zájmu. Například na fotografii č. 10 (jedná se o náhodně vzniklé „zátiší“), které následně zaujalo svoji výraznou barevností – různé velikosti černých tašek velmi dobře kontrastují s bílým pozadím a s červenou taštičkou v popředí – díky materiálu jsou rovněž na ní výrazná světlá místa. Následující fotografie má inspirovat k přemýšlení o tom, co vše máme přímo „na dosah“, a že za tajemstvím kontrastů a harmonických odstínů nemusíme chodit daleko. Stačí se jen dívat na to, jakou škálu odstínů nám nabídne barva povlečení na přikrývce a stěna – vznikl až scénografický prostor.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Z ukázek různých fotografií si vyber dvě nebo tři, které tě nejvíce zaujaly. Pozorně se na ně podívej a nejdříve popiš, jaké odlišnosti či podobnosti jsi vypozoroval. Potom se zaměř na objevení těch částí, které se od sebe barevně nejvíce odlišují, a také na ty, které jsou nejsvětlejší či nejtmavší. Můžeš tímto způsobem porovnávat také barvy a světlo na fotografiích mezi sebou. Najdeš nejvýraznější světelné a barevné kontrasty?

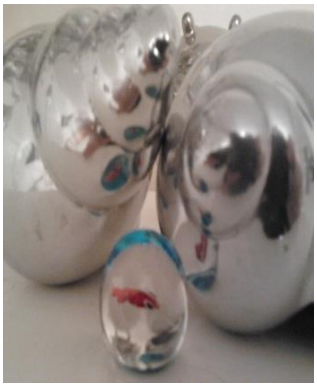
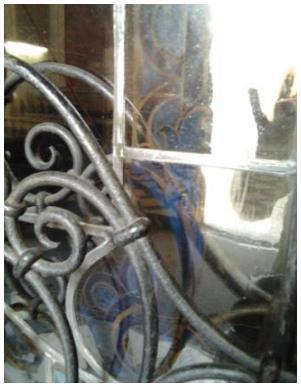

Obr. č. 12 a 13

Pokud jsi objevil barevné či světlostní vztahy, které tě zaujaly, pokus se je zachytit malbou.

Metodický komentář:
Jedná se o zadání, které může mít různé varianty náročnosti – proto je v záhlaví označena náročnost optimální i excelentní.
Fotografie zde jsou užity jako ilustrativní, v žádném případě se nejedná o ukázku, která se má přejmout. Podstatné na tom ale je, že zatímco na 1. fotografii dominují různé objekty, na 2. fotografii se jedná o zachycení části prostoru v interiéru. Přes veškerou rozdílnost při pohledu na fotografie jako na celky je možné najít shodnosti, např.: ve využití materiálu (kov, sklo) a všímat si vztahu jejich vlastností na světelné kvality objektů (vhodné je zkoumat vše také na reálných objektech). Důležité je, aby si žáci začali všímat i podobností a rozdílností u sledovaného jevu na obou fotografiích (leštěný hliník má jiné světelné vlastnosti, než slitina kovů využitá pro zábradlí apod.). Velmi důležité je vyústění do vlastní tvůrčí činnosti. Barevné a světlostní vztahy mohou být zachyceny nejen malbou (nejde o to, aby byl „kopírován tvar“, ale o to, aby se zkoumaly barvy či světla a stíny samotné), velmi dobře lze vztahy zachytit i kresbou, případně koláží – opět nejde o to, aby se jednotlivé objekty „překreslily“, ale aby se zaznamenal vztah světlých a tmavých míst, částí.

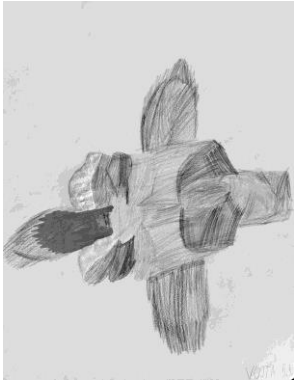

Obr. č. 14-16

Komentář:
Popsané výstupy žákovských prací jsou opět jen ilustrativní a záměrně se vztahují k jedné z možných variant uvedené ilustrativní úlohy – v tomto případě zachycení vztahu světlých a tmavých ploch na objektech vytvořených žáky.

Jedná se o ilustrativní příklad náročnější varianty, kdy zadání bylo součástí několika na sebe navazujících dvouhodinových lekcí, jejichž společným tématem bylo hledání tvarů. Ty se teprve postupně vyjevovaly tím, že se pozorně vnímaly a následně zaznamenávaly světlé a tmavé plochy. Jedná se o ukázku toho, že podobné zadání je možné provést s žáky 4. – 5. tříd běžné základní školy. Této práci však předcházely jednoduché a dílčí „etudy“, bez kterých by takto náročné zadání nebylo možné. Pokud se jedná o dlouhodobější práci, kdy lekce na sebe navazují, prohlubuje se také náročnost zadání a žáci dostávají lepší příležitost k tomu, aby si sami uvědomili, jakými fázemi jejich tvorba prochází. Pokud jsou žáci schopni si tyto fáze uvědomit a slovně je vyjádřit, pak se jedná o dosažení excelentní úrovně. Dosáhnout jí je schopen každý žák s tím, že se počítá s jeho osobitým i originálním projevem. Z hlediska metodického je zapotřebí upozornit na to, že určité zadání, téma, způsob výuky, které lze uskutečnit v jedné třídě, se naprosto nemusí „dařit“ (byť pod vedením stejného učitele a stejného zadání) v jiné třídě. Velmi záleží na „vnitřním naladění“ skupiny žáků, na míře jejich běžných pracovních návyků, na dovednostech, na kultivovanosti chování a pochopitelně i na míře dosažené úrovně kompetencí, bez nichž nelze určité tvůrčí činnosti vůbec realizovat.

Poznámka: Autorkou fotografií na obr. č. 7–16 je Markéta Pastorová

Očekávaný výstup	**VV-5-1-02** Žák užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku; v plošném vyjádření linie a barevné plochy; v objemovém vyjádření modelování a skulpturální postup; v prostorovém vyjádření uspořádání prvků ve vztahu k vlastnímu tělu i jako nezávislý model.
Indikátor	1. žák vybere, uspořádá a zkombinuje objekty do celků podle svého záměru nebo podle zadání; vysvětlí význam, který objektům přisoudil.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Předměty, které sis přinesl, uspořádej tak, aby jejich sestava byla pro tebe buď co nejneobvyklejší, nebo naopak co nejběžnější. Zdůvodni, proč tak vnímáš sestavy/celky, které jsi vytvořil. Sestavu/celek, který je pro tebe nejzajímavější, zachyť (vyfotografuj jej nebo nakresli), pojmenuj a pokus se zdůvodnit, proč jej považuješ za nejzajímavější.

Metodický komentář:
Zadání úlohy je motivováno cílem vysvětlit principy objektového umění. To v různých fázích (od vynálezu objektového umění Marcelem Duchampem, jeho proslulými „ready made“) plnilo různé úlohy a sledovalo různé cíle. Možnosti objektového umění rozpoznali jako první surrealisté. U objektů, které vkládali do svých seskupení, sledovali jejich tzv. „magnetická pole“ – schopnost probudit fantazii a uvolnit skryté významy. Celé kouzlo této metody spočívá ve vzájemném propojení, ve vzájemné interakci takovýchto magnetických polí. Jedná se vlastně o to, že dosavadní zážitky a zkušenosti, které bývají často neuvědomované, navzájem propojíme. Pokud máme vedle sebe předměty, na jejichž seskupení - „sousedství“ jsme zvyklí (přestože jsou tak tvarově rozdílné, jako např. vidlička a nůž), žádná magnetická pole nevyvolají. Jestliže se však propojí dva či více předmětů, které jsme dosud nikdy pohromadě neviděli, naše mysl začne zkoumat, čím by mohly být naše zkušenosti s každým z předmětů využitelné pro chápání smyslu předmětů ostatních. Naše fantazie tak začne pracovat naplno a vyvolává představy, o kterých jsme ani netušili, že je máme. Tato nová spojení mohou vyvolat neznámé estetické pocity. Heslem surrealistů bylo Mallarmého úsloví: *„Je to krásné jako setkání deštníku a šicího stroje na operačním stole.“*

Obr. č. 1

Žáci by si měli vytvořit takováto seskupení objektů a uvědomit si, jak na ně působí. Měli by také odlišit obvyklá seskupení od neobvyklých (s vědomím toho, že obvyklost a neobvyklost je vnímána individuálně). Těm, která vyhodnotí jako neobvyklá, by se měli pokusit porozumět, měli by hledat alespoň nějaký význam opřený o svou vlastní zkušenost, představu. Nemělo by rozhodně docházet k tomu, aby něco, co je pro ně neobvyklé, bez dalšího přemýšlení zavrhli.

Metodické vedení učitele spočívá v nabízení různých variant uskupení předmětů a v povzbuzení žáků k uvědomění si a pojmenování zkušeností, které jsou s těmito „magnetickými poli“ spjaty.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Seskupení předmětů, která jsi vytvořil, proměň tím, že k nim přidáš další předměty, nebo naopak některé ubereš. Proměnit je můžeš i tím, že předměty jinak uspořádáš - vzniknou mezi nimi nové vztahy - a tím obvykle i zcela odlišný obsah. Zjisti, zda se obsahy seskupených předmětů proměnily, a pokud ano, tak je porovnej a zkus jim dát názvy stejně tak, jako se dávají obrazům, sochám nebo dalším uměleckým dílům.

Metodický komentář:
Schopnost variovat vztahy různých předmětů (ready made) vyžaduje větší míru tvořivosti než pouhé vyjádření vlastních pocitů a zkušeností – magnetických polí jednotlivých předmětů. Je vhodné zadat tuto úlohu 3 – 5členné skupině žáků – konfrontace jednotlivých názvů od každého z nich jsou většinou obohacující pro všechny a rozšíří spektrum jejich možností. To podporuje vnímavost a zájem o jiné názory a řešení.

Obr. č. 2–4

Je třeba, aby učitel s různorodou zkušeností žáků záměrně pracoval, upozorňoval na ni a podporoval žáky v hledání osobních zážitků, které mohou být východiskem pro volbu názvů.
Vybraná seskupení (například ta, která jsou pro ně nejvíce neobvyklá) si následně žáci zachytí fotografií, kresbou, koláží apod.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Z předmětů, které máš k dispozici (předmětů vlastních i spolužáků), zkus vytvořit objektovou sestavu s názvem (tématem), které si předem stanovíš, např. téma Portrét nebo Útisk.

Metodický komentář:
Tato úloha představuje nejtěžší variantu, protože se zaměřuje na dosažení předem promyšleného a zvoleného konceptu.

Obr. č. 5-7
„Portrét“

Obr. č. 8-10
„Útisk“

Na rozdíl od předcházejících zadání je zde pořadí opačné, objevování a třídění odpovídajících osobních zkušeností k předem určenému záměru - k němu je pak třeba volit různé předměty, zkoušet si různé varianty jejich uspořádání, tyto varianty porovnávat a zvolit si tu, která nejvíce odpovídá záměru autora. Výsledná seskupení je opět důležité zachytit některým ze zvolených prostředků a případně s nimi ještě dále pracovat.

Poznámka: Autorem fotografií na obr. č. 1–10 je Jaroslav Vančát

Očekávaný výstup	**VV-5-1-02** Žák užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku; v plošném vyjádření linie a barevné plochy; v objemovém vyjádření modelování a skulpturální postup; v prostorovém vyjádření uspořádání prvků ve vztahu k vlastnímu tělu i jako nezávislý model.
Indikátor	2. žák vytvoří samostatně zvolenými obrazovými prvky (liniemi nebo barevnými plochami) objekty a zaměří se na vztahy mezi nimi (vzájemná velikost, poloha, vzdálenost; pravidelná a nepravidelná sestava, souměrnost a nesouměrnost uspořádání; kontrast, harmonie); vysvětlí, co vytvořil.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Zkuste si vytvořit jakýkoli obraz skládáním z několika barevných prvků. Vysvětlete, jaký objekt ten který prvek zastupuje, např. čtverec stůl, obdélník okno, apod. Dejte svému obrazu název.

Metodický komentář:
Konstruktivismus a výtvarné směry, které na něj navazovaly, zkoumaly další možnosti výtvarných principů, které odhalil Paul Cézanne. Jednalo se o vytváření obrazů ze vztahů barevných elementů. Počátky zkoumání vedly k uplatnění co nejjednodušších prvků/elementů, tedy nejčastěji geometrických tvarů – čtverce, kruhu, trojúhelníku. Také jejich vztahy byly zpočátku co nejjednodušší, měly geometrický základ nebo kompoziční principy známé z klasických obrazů (zlatý řez, kompozice na průniky jednoduchých geometrických těles). Šlo vlastně o výzkum možností obrazových prvků, který však je v této čisté formalizované podobě dosavadním zkušenostem žáků nepřístupný.

Obr.č. 1, 2
Obr. č. 1 Kazimír Malevič, Suprematistická kompozice, 1916, soukromá sbírka, zdroj: http://arthistorynewsreport.blogspot.cz/2015/02/kazimir-malevich-at-auction.html [cit. 2016-07-2].
Obr. č. 2 Karel Kincl, Bez názvu, 1960, soukromá sbírka Jaroslava Vančáta

My se proto budeme snažit zprostředkovat žákům prvky nikoli jako prvky formální, ale jako znakové formy, jejichž vzájemné tvarové rozdíly a jejich vztahy mohou nést obsah. Obsah prvků, stejně jako jejich vztahů si určují žáci sami. Touto metodou se učí žáci způsobu označování tvorby, který nevychází z vizuální podoby předmětu/objektu a zobrazujícího znaku, ale vychází ze vztahů, které chceme vyjádřit – viz níže uvedená citace.

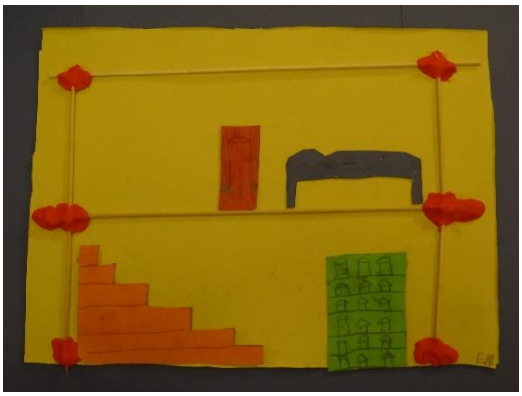

Obr. č. 3 a 4

„Moje ložnice v patře“ „Koberec a složený deštník“

El Lisickij:

„Moderní tvůrce zkoumá daný úkol podle funkcí, které má naplnit. Podle toho volí pro každou funkci element, jenž jí odpovídá. …jsou-li uvedeny dva nebo více elementů do vzájemného vztahu, vzniká napětí. Způsob, jakým se vytváří mezi silami tohoto napětí rovnováha, určuje konstrukci.“ [2]

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Vytvořte si z barevných papírů nebo v grafickém editoru několik barevných prvků. Všechny prvky různě kombinujte a vytvořte z nich co nejvíce odlišných obrazů (obrazových objektů) a pojmenujte si je.

Metodický komentář: *Kritérium náročnosti se zvyšuje počtem variant.*

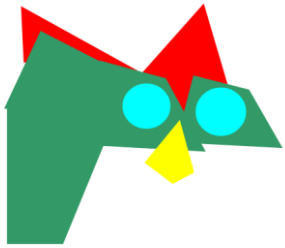

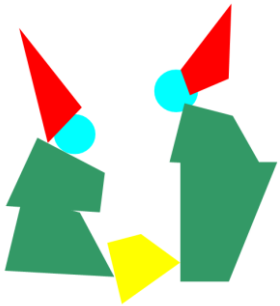

Obr. č. 4–6

Kostel Drak Dva

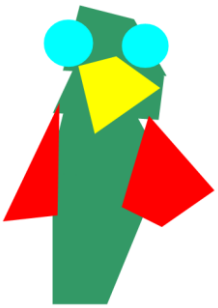

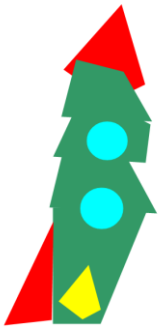

Obr. č. 7-10

Ptáček Raketa Člověk Svíčka

[2] viz Lamač, M., Myšlenky moderních malířů, Nakladatelství československých výtvarných umělců, Praha 1968. Str. 237.

Ilustrativní úloha – obtížnost	excelentní

Vytvoř z různých prvků obrazovou skladbu (v ploše či prostoru) na předem zvolený námět. Jednotlivé prvky si pojmenuj.

Metodický komentář:
Metaforické hledání obsahu z již daných prvků je jednodušší než navrhování prvků a jejich vztahů na zadané téma. Pokud máme tvořit na předem určené téma, předpokládá to, že si nejdříve musíme uvědomit/analyzovat, z čeho je celek tvořen a z jakých prvků bude složen.
Zadání je sice samo o sobě již náročné, ale přesto se výsledky od různých žáků mohou ještě velmi lišit. O náročnosti úlohy nejvíce vypovídá individuálně zvolené řešení – kritériem náročnosti může být použití stejných či rozdílných prvků, jejich počet, jejich uvedení do stejných či specifických vztahů. Můžeme při tom rozlišovat např., zda jde o stejné elementy v tomtéž vztahu nebo odlišné elementy v tomtéž vztahu, apod. Cílem je, aby se v tzv. abstraktní sestavě žák naučil kvalitativně hodnotit výsledný objekt/obraz na základě relací elementů, z kterých je sestava vytvořena, a dokázal je uvědoměle užívat k vizualizaci takovýchto vztahů.

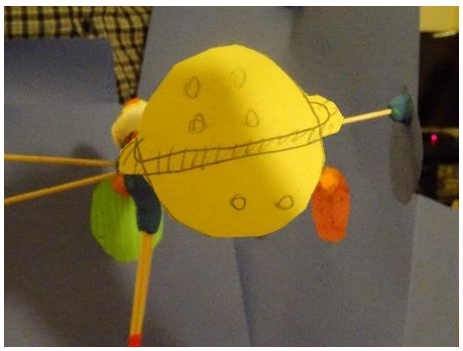
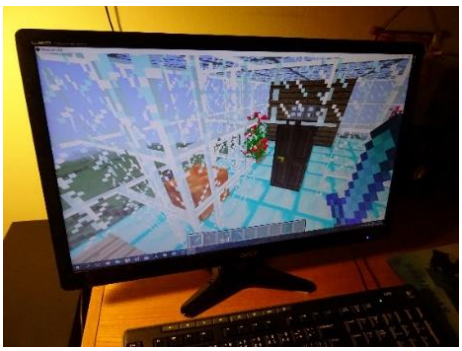

Možnosti skládání elementů do prostorových sestav – reálně a virtuálně (vpravo)

Obr. č. 11–13

Slunce a planety Saturn (detail ze Slunce a planety) Moje koupelna (program Minecraft)

Komentář: elementy byly vytvořené z papíru, modelovací hmoty a špejlí.
Minecraft umožnuje konstrukce ze stereometrických těles v 3D virtuálním prostoru.

Poznámka: Autorem fotografií na obr. č. 3–13 je Jaroslav Vančát.

Očekávaný výstup	**VV-5-1-02** Žák užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku; v plošném vyjádření linie a barevné plochy; v objemovém vyjádření modelování a skulpturální postup; v prostorovém vyjádření uspořádání prvků ve vztahu k vlastnímu tělu i jako nezávislý model.
Indikátor	3. žák vytvoří jednoduchý plastický objekt z různých materiálů podle reálného objektu i své fantazijní představy.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Vytvoř z modelovací hmoty nebo z papíru koule různých velikostí. Zkus jich co nejvíce pospojovat (v případě papíru např. s užitím lepicí pásky) tak, aby vzniklo lidské tělo nebo tělo zvířete. Trup vytvoř z více částí (to znamená, že trup nebude jen jeden válec, ale bude vytvořen pospojováním různě velkých koulí). Také krk může být podle délky z jedné až tří koulí, podobně i hlava a končetiny. Když budeš mít tělo takto sestavené, můžeš některé koule pospojovat nebo je protáhnout do tvaru válečku. Až budeš hotov, zkus měnit polohu jednotlivých částí tak, abys vytvořil různé polohy těla člověka či zvířete. Zkus si představit jakou vlastnost nebo situaci by poloha těla mohla vyjadřovat (například pýchu, vyhlížení někoho, podřízení se někomu apod.).
Poznámka: Pokud by ti nešly nohy vytvořit rovnou z koulí, použij válečky. Je třeba, aby i noha byla členěna. Například u koně by měl být jeden váleček určen pro kopyto, další pro lýtka a stehna. Důležité je, aby bylo zřetelné, kde jsou jednotlivé části spojeny.

Metodický komentář:
Na rozdíl od běžného modelování, jehož cílem je vytvořit vizuální podobu zvířete nebo člověka v nejobvyklejších proporcích, je cílem relačního uplatnění prostorových forem jednotlivých elementů studovat vliv jejich vzájemných relací na proměnu figurativního postoje. Netrvá se zde tedy na správném vyjádření proporcí, ale na co nejživějším tvaru a vyjádření tělesných stavů a jimi reprezentovaných nálad.
Výsledky proměn stavů žáci ještě sami nemusí umět pojmenovat, ale měli by zkoušet odpovědět při srovnávání relačního uspořádání jednotlivých objektů, který z nich vyjadřuje např. větší odhodlání, který „se víc bojí“, apod. Je proto vhodné si k pozdějšímu porovnávání jednotlivé fáze fotografovat.

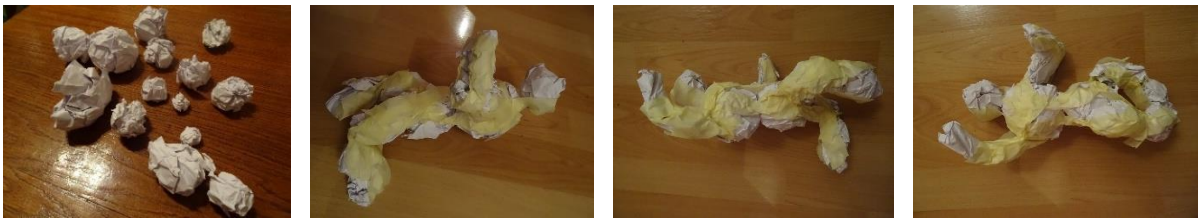

Obr. č. 1–4
Relační stavba figury

Obr. č.5 a 6
Figura zvířete v relačním vyjádření

Obr. č.7–9

Figura zvířete v relačním vyjádření proměn vztahů jejích částí (posunováno bylo nejen hlavou, ale zároveň třeba také částmi hřbetu a zadku).

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Podobným způsobem, stejnou metodou vytvoř sestavu dvou či více zvířat ve vzájemné interakci, např. v zápase, vzájemné hře, honičce, apod.

Metodický komentář:

Úkol je náročnější v tom, že žák vytváří a porovnává dvě dynamické sestavy elementů a jejich vzájemné účinky, vliv jednoho takto vytvořeného objektu na druhý. Při animaci, která nemění pozice ani umístění figur skokem, máme základ pro videoanimaci – celou akci nafotografujeme ze stativu a pak z ní v některém z programů (např. Windows MovieMakeru) vytvoříme video.

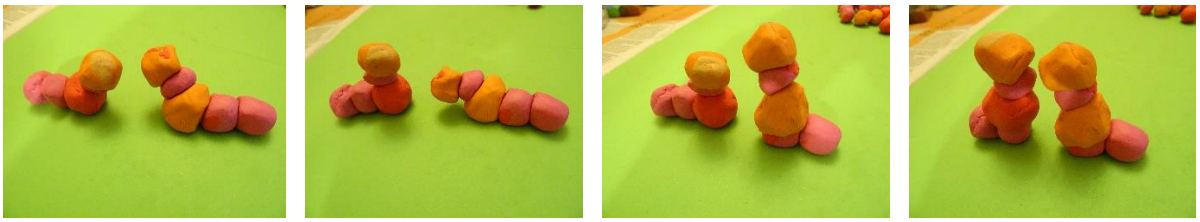

Obr. č. 10–13

„Poměřování / Hádka“

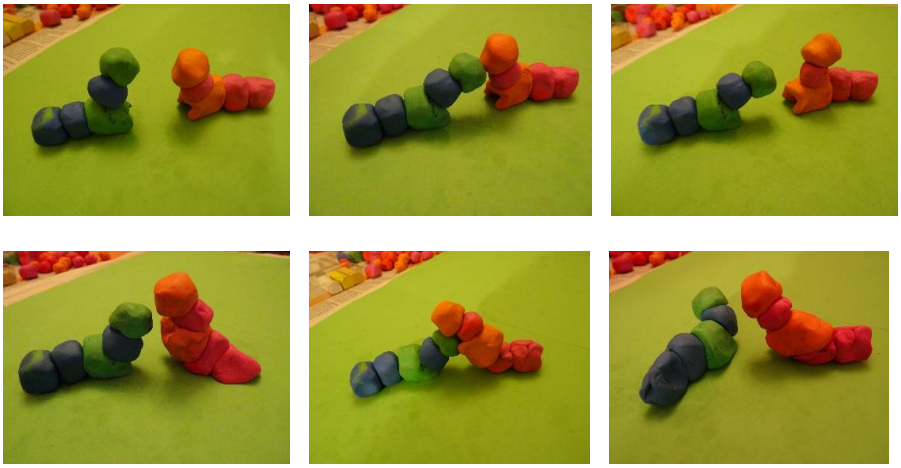

Obr. č. 14–22

„Setkání“

Názvy jsou zde pouze ilustrativní, je třeba vždy brát v úvahu různost individuálního vnímání jednotlivých fází děje i jeho celkové vyznění a tím i možnost různého pojmenování/názvů.

Poznámka: Autorem fotografií na obr. č. 1-22 je Jaroslav Vančát.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Futuističtí malíři a sochaři věřili, že pohyb se dá vyjádřit v nehybné malbě nebo plastice tak, že se zároveň vyjádří všechny fáze v místech, ve kterých se zobrazovaný objekt pohyboval, neboť zde byl v jistém okamžiku na jistém místě v celé své hmotě. Protože pohyb chápeme jako něco nehmotného, hmotě protikladného, máme větší ochotu futurisitickou metodu zobrazení přijmout v malbě a kresbě než v plastice. Inspirováni můžeme být však fotografiemi Eadwearda Muybridgeho, modelem letu ptáků podle fázované fotografie Éttienne J. Mareyho nebo futuristickou plastikou Umbereta Boccioniho. Zkus pomocí elementů, které sis předtím vytvořil, naznačit průběh takovéhoto pohybu.

Obr. č 23–25

Obr. č. 23 Eadweard Muybridge, Pohybové studie
https://aada01.wordpress.com/2012/10/07/eadweard-muybridge/ [cit. 2016-07-2].

Obr. č.24 Étienne-Jules Marey, Let racka, 1887, bronze, 16.5 x 58.5 x 25.7 cm., Beaune, Musée Marey
http://www.hoodedutilitarian.com/2012/08/dwyck-tempus-fugit-degas-comics/ [cit. 2016-07-2].

Obr. č 25 Umberto Boccioni, Jedinečné formy kontinuity ve vesmíru, 1913, Museum of Modern Art, New York
https://de.wikipedia.org/wiki/Futurismus#/media/File:%27Unique_Forms_of_Continuity_in_Space%27,_1913_bronze_by_Umberto_Boccioni.jpg [cit. 2016-07-2].

Metodický komentář:

Tato úloha je nejtěžší, protože žáka nutí abstrahovat od zavedeného tvaru zvířete a vede jej k jeho prolínání s dalšími tvary téhož zvířete.

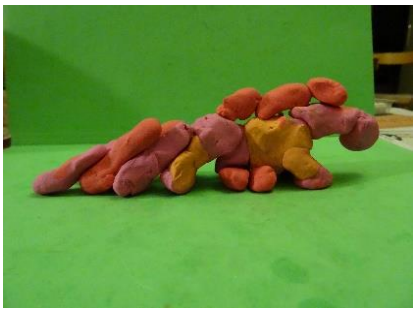

Obr. č. 26

Při této úloze lze předpokládat určité obtíže se zvládnutím při napojení jednotlivých elementů, protože naznačování samotných (diachronních) drah pohybu pro jednotlivé části těla může zaujmout žáka více než kontrola vzájemných vztahů či dokonce proporcí v synchronním přístupu k objektu. Cvičení je však příležitostí k diskusi o různých možnostech pro vyjádření pohybu v nepohyblivém médiu.

Poznámka: Autorem fotografie na obr. č. 26 je Jaroslav Vančát.

Očekávaný výstup	**VV-5-1-02** Žák užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku; v plošném vyjádření linie a barevné plochy; v objemovém vyjádření modelování a skulpturální postup; v prostorovém vyjádření uspořádání prvků ve vztahu k vlastnímu tělu i jako nezávislý model
Indikátor	2. žák vytvoří samostatně zvolenými obrazovými prvky (liniemi nebo barevnými plochami) objekty a zaměří se na vztahy mezi nimi (vzájemná velikosti, poloha, vzdálenost; pravidelná a nepravidelná sestava, souměrnost a nesouměrnost uspořádání; kontrast, harmonie); vysvětlí, co vytvořil.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Pojďme se společně zamyslet nad tím, z čeho se město skládá, jak vzniká a čím se od sebe města odlišují? Kromě různých typů budov najdeme ve městě také místa, kde žádné domy nestojí, a která jsou přístupná všem lidem. Jedná se o tzv. veřejný prostor utvářený vztahy mezi domy i domy samotnými, charakterem čtvrti, města a jeho okolí a především samotnými lidmi. Na společné procházce se zaměříme na vybranou část veřejného prostoru v okolí naší školy.
Pozorujte objekty, které prostor utvářejí, a sledujte děje/situace, které se v prostoru odehrávají. Zamyslete se nad tím, jaké funkce prostor nabízí, a které z nich v této chvíli lidé využívají.
Výsledky pozorování si zaznamenejte pomocí kresby (fotografie) a popisků. Zachytit byste měli nejen skutečnost, jak prostor vypadá, ale hlavně to, jaké jsou jeho funkce a jak je prostor využíván. Záznamy můžete použít při tvorbě plánku (schématu).

Metodický komentář:
Úloha má především vést žáky k přemýšlení o tom, co je to město (vesnice, místo, kde žijí) a veřejný prostor. Předpokladem pro to, aby si žáci začali prostoru všímat, je potřeba, aby se s ním po určitou dobu postupně seznamovali, a to nejlépe na společných vycházkách (v rámci vyučovacích hodin).

Následně jsou uvedeny tři fáze, které je vhodné postupně zařazovat:
1. Nejdříve je třeba seznámit (alespoň v základech) žáky s tím, co je to město, co jej utváří a jak vzniká. O své představě o městě (obecně platná definice města neexistuje!) by měli navzájem diskutovat a tím si ji dotvářet.
Úloha vychází z představy města jako ***v čase a intenzitě proměnlivém, rostlém či plánovitě založeném souboru hmot*** *(všech měřítek – bloků, domů, zeleně, cest, mobiliáře atd.),* ***funkcí a dějů, který na základě svých specifických charakteristik a intervencí člověka i krajiny vytváří svébytně charakteristické prostředí, kterým se denně pohybují jeho obyvatelé a vědomě či nevědomě jej užívají***. Městské prostředí tak nevytváří pouze jeho fyzická hmotná stránka, ale též kulturní vlivy a život odehrávající se v prostorech mezi budovami.
Pro případné bližší informace o městě doporučujeme autory jako Jan Gehl, Léon Krier, Kevin Lynch, Christian Norberg-Schulz či Petr Kratochvíl. Přehled výběru literatury naleznete na
http://www.promenypromesta.cz/cz/inspirujte-se/publikace.html
Město a prostředí, které utváří, je podtypem sídla, stejně jako ves. Představuje vývojově vyšší stupeň osídlení s kvalitativními a kvantitativními odlišnostmi. Podstatnou charakteristikou města, která ovlivňuje jeho podobu a rozvoj, je i populace, její velikost i charakteristika. Na město lze nahlížet různými pohledy různých oblastí lidské činnosti (např. ekonomické, sociologické, geografické a další).
Variabilitu možných definic města ukazuje Mayer (1971) nebo Frey a Zimmer (2001).
Prostorově je dle Lynche (2004) město tvořeno cestami (př. ulice, pěšina či městský okruh), významnými místy (př. kopec či kostel), oblastmi (př. průmyslová zóna), uzly (př. náměstí, křižovatka) a okraji (př. hranicemi města, čtvrtí, bloků, ale též rozhraním parku a silnice).
Základní odlišnost mezi městy spočívá ve funkcích, které poskytují. Příjemcem produktů jednotlivých funkcí či funkcí samotných (služeb) jsou ostatní sídla v zázemí města a obyvatelé. Carter (1995)

rozděluje funkce do tří kategorií – středisková, speciální a transportní. Středisková funkce je obecně vyjádřena službami (v širším chápání – např. bydlení, pracovní příležitosti, obslužná funkce jako dojíždění do škol či za prací a zábavou, a další), které město poskytuje svému zázemí a je nutným atributem všech měst. Speciální funkce neslouží přímo zázemí měst, jejich působnost přesahuje či nedosahuje zázemí města (např. průmyslová výroba národního či mezinárodního významu, či naopak drobná výroba pro lokální trh). Transportní funkce charakterizuje město jako prostředníka v dopravě na větší vzdálenost, což je odlišné od střediskové funkce, která je orientována na obsluhu zázemí.
Zdroj: http://urbanizace.wz.cz/bakule/22-definice-mesta

2. Výběr místa, které budou žáci podrobněji zkoumat, je vhodné zaměřit na veřejný prostor v okolí školy.
Stejně jako v případě města je i pro veřejný prostor mnoho definic. Sousloví „veřejný prostor" vychází z překladu anglického termínu „public space". Veřejný prostor doslova představuje prostor přístupný všem, demokratickou scénu, kde se mohou setkávat a společně pobývat bez konkrétního důvodu lidé různého věku, společenského postavení, pohlaví či národnosti. Veřejný prostor jako místo setkávání a komunikace představují například náměstí, parky, nábřeží, hřbitovy, vnitrobloky i ulice. Upozorňujeme, že tento prostor neposkytují nákupní centra, kde prostředí vyzývá ke konzumaci a kde není nezaujaté a bezdůvodné trávení času vítané.
V architektonicko-urbanistickém pojetí se používá též ekvivalentu „open space", „otevřený prostor", který označuje veškerý prostor mezi budovami. Termín se tak přibližuje českému „veřejné prostranství", který vyjadřuje pouze prostorovou podstatu a má právní definici (viz níže). Veřejná prostranství jsou jedním ze základních skladebných prvků sídel (tedy i měst). Zajišťují životaschopnost a vnitřní komunikaci sídla, naši každodenní rekreaci, přispívají k identifikaci s místem, orientaci, společenskému životu a další funkce. Využívání takových prostor závisí na tendencích společnosti. V současné době se vracejí některé tradiční způsoby užívání, zejména trhy či veřejné produkce (divadlo, koncerty, promítání a další).
Důležitá pro charakteristiku je především přístupnost a možnost prostor využívat bez omezení, případně být s ním v kontaktu. A to bez ohledu na vlastnictví, jelikož i prostory veřejnosti otevřené mohou být vlastněny soukromou osobou.
Mezi soukromým a veřejným prostředím existuje řada přechodů, jako dveře či předzahrádky. A v některých případech, odůvodněných zejména bezpečností či kvalitou správy, může být přístupnost veřejného prostoru omezena – například časově na roční období, denní a noční dobu či pravidly, jako je návštěvní řád veřejně přístupné zahrady či hřiště.
*Zdroj: Kvalitní veřejné prostory: Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství, Nadace Partnerství (*http://urbanspace.rec.org/uploads/wp5-outputs-map/pp3-methodology-on-quatity-public-spaces-brno-czr.pdf*)*
Zákon 128/2000 Sb. o obcích:
„náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru"
Můžete se inspirovat jednoduchým obrazovým doprovodem o veřejném prostoru zde:
http://www.architektiveskole.cz/verejny-prostor/

3. Důležité je také vysvětlit žákům to, na co se mají při pozorování zaměřit, čeho si mají všímat a co mají zaznamenat:
a) Fyzický prostor, vybavení: okolní budovy, síť cest a dopravní stavby (ulice, silnice, dálnice, chodníky, pěšiny, železnice), zeleň (parky, lesoparky, aleje, plochy zeleně, stromy, keře, trávník), mobiliář (lavičky, lampy, odpadkové koše), umělecké objekty, dopravní značení (značky, zábradlí, semafory, přechody)
b) Funkce, služby: komunikace (doprava), plochy pro rekreaci (park, hřiště, prostory pro setkávání), bydlení, práce a komerce (obchody, úřad, restaurace) a jiné (kostel, škola, divadlo, galerie, radnice).
c) Uživatelé, činnosti: zaznamenejte, jaké skupiny lidí se v prostoru pohybují, zastavují, užívají je. Popište, jakým způsobem uživatelé tráví v prostoru svůj čas, jaké aktivity jim prostor umožňuje

(odpočinek, pohyb, setkávání, pracovní činnosti, nákup, průjezdní či průchozí prostor atd.), zda je prostor přístupný a jak, případně kdy.
Žáci si mohou všímat a zaznamenávat také další vlastnosti místa, jako je např. atmosféra místa (klid, hluk, prach, slunce/stín, klima) případně spojení místa s historickými událostmi, subjektivní pocity, které místo vyvolává apod.
Nabídku prostředků pro vizuální ztvárnění je možné různě rozšiřovat – záznam je možný rovněž zpracovat (vedle kresby a slovního popisu) jako mentální mapu či fotograficko-kresebnou koláž apod.
Je vhodné, pokud jsou záznamy/plány po nějakou dobu vystaveny, aby si je žáci mohli prohlížet a přemýšlet o nich – mohou si k nim psát své postřehy, nápady, připomínky.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Nyní budete pracovat s vlastním záznamem prostoru. Uvědomte si a sdělte ostatním (můžete si utvořit skupinky), jak prostor, který jste prozkoumali, „funguje či nefunguje“, co v něm podle vás chybí, nebo naopak přebývá, co je v něm pro vás příjemné/nepříjemné a proč.
Naslouchejte ostatním a přemýšlejte o tom, co říkají, a diskutujte o svých názorech. Zaměřte se na to, co považujete za silné stránky daného prostoru a v čem spatřujete jeho slabé stránky, nedostatky. Na základě společné diskuse navrhněte případné změny, které byste ve veřejném prostoru udělali – které funkce byste změnili či přidali a jak byste je tam začlenili. Společně zpracujte návrh/návrhy v 3D modelu.

Metodický komentář:
Pro tvorbu návrhu v podobě 3D modelu je vhodné sestavit 3-5členné skupinky. Model umožní vytvořit si prostorovou představu daleko více než jen plán. Žáci si lépe uvědomí poměry velikostí, vzdáleností, měřítko atd.
Diskuse je nedílnou součástí tvorby 3D modelu a je třeba žáky na obsah diskuze „nasměrovat“ a vysvětlit jim, na co se zaměřit – například: na celkové zhodnocení, co jsou silné a slabé stránky[3] prostoru; na jeho potenciál pro další rozvoj či jeho případné ohrožení; na pocity, které prostor jako celek či jeho jednotlivé části v každém z nás vyvolávají.
Hodnocení prostoru a návrhy na jeho proměnu je třeba zdůvodnit s tím, že se žáci pokusí také vcítit do různých skupin uživatelů prostoru (maminky s dětmi, senioři, cyklisti atd.) a vnímat ho jejich pohledem a současně se zamyslet i nad tím, zda navržené změny mohou být přínosné z dlouhodobějšího hlediska.
Návrh změn bude následně převeden do prostorového zobrazení.
Pro vytvoření 3D modelu lze použít papírové makety, krabičky (povrch jejich stěn může být různě uzpůsoben), modulové bloky[4], stavebnici nebo jednoduchý počítačový program (Google SketchUp). Pro modelování zeleně a přírodních prvků lze využít přírodniny či pěnovou hmotu.

[3] http://www.uur.cz/images/konzultacnistredisko/MetodickeNavody/SWOT/AnalyzySWOT20070613.pdf
[4] Viz obrázek č. XXX. Základní modul pro stavebnici, ze které pak lze dále skládat model je na volbě učitele. Důležité však je zachovat poměry a měřítko. Například lze zvolit kostku o rozměru 5x5x5cm, která bude představovat základní stavební jednotku o skutečné velikosti 10x10x10m, která ve skutečném světě bude představovat 1 rodinný dům. Inspiraci k modulům a modelu typu stavebnice lze najít na odkaze: http://www.architektiveskole.cz/hra--ostrovy-ii/

Ukázky ztvárnění modelů:

Obr. č. 1 a 2
Ilustrativní fotografie (z archivu Architekti ve škole)

Komentář: Pro vytvoření modelu náměstí s okolními budovami (obr. vlevo) byly použity kartony, ze kterých se postupně vytvořily makety jednotlivých objektů, včetně fasád (kresba, prostřihy do kartonu a předem připravená razítka jednotlivých fasádních prvků – např. oken, dveří, frontonů aj.). Oproti tomu je na fotografii vpravo ukázka „stavebnicového modelu“ města, které je postupně složeno z jednotlivých kostek – „modulů“, pro které je měřítko vhodně zvoleno tak, že 1 modul představuje 1 jednoduchý objekt (např. rodinný dům, či schematicky dům o rozměrech 10x10x10m). „Stavebnicový model“ byl volen z důvodu ztvárňovaného měřítka (město oproti detailu náměstí), a z důvodu možnosti rychlé změny.

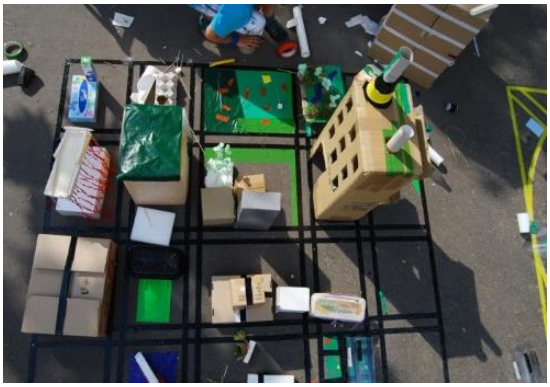

Obr. č. 3–6
Ilustrativní fotografie (z archivu Nadace Proměny Karla Komárka)

Komentář: První fotografie dokumentuje model města, kde byly využity (recyklovány) papírové krabice (např. krabice od bot) pro tvorbu modelů budov. Krabice lze barevně pojednat či polepit. Pro ztvárnění zelených veřejných prostranství byly použity barevné papíry, lepící pásky a pěnová hmota. Další dvě fotografie zobrazují model města, ve kterém se samotní žáci stávají budovami

a prostranstvími a mohou si díky tomu lépe uvědomit prostorové vazby. Kostýmy jsou vytvořeny z kartonu s využitím šablon. Na fotografii vlevo dole byly pro model obnovy školní zahrady použity přírodniny a model byl vytvořen přímo v prostoru zahrady. Fotografie vpravo dole ukazuje jedlý model školní zahrady ztvárněný z různých částí zeleniny.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Jednotlivé návrhy představte a diskutujte o nich, zejména o navrhovaných změnách s ostatními. Pokuste se každý návrh společně charakterizovat - popsat, co je pro něj typické, čím se vyznačuje a jaký dopad má na obyvatele/uživatele daného místa.

Metodický komentář:
Je důležité, aby všechny návrhy byly představeny (je možné tomu věnovat i více vyučovacích hodin). Vedle popisu, čím se návrh vyznačuje, co je pro něj charakteristické a co jej odlišuje od ostatních návrhů, by měla prezentace představit celý proces jeho tvorby, tedy i to, co výslednému návrhu předcházelo – výsledek pozorování, analýza současného stavu, názory, které se objevily v diskuzi, vyhodnocení jednotlivých variant, důvody výběru výsledného návrhu, výběr prostředků pro zpracování 3D modelu, celkové zhodnocení vzhledem k ostatním atd.

K návrhu by se také měli vyjádřit ostatní (např.: co v návrhu chybí, či naopak již přebývá, jaký bude mít dopad na obyvatele a prostředí, v čem spatřují jeho největší přínos apod.). Fotografie návrhů s jejich popisem je vhodné prezentovat například na webových stránkách školy a založit zde diskusi. Přínosná může být výstava všech modelů návrhů v prostorách školy, která podpoří diskusi mezi žáky, zapojí učitele a rodiče. Variant toho, jak „vtáhnout“ ostatní žáky školy, rodinné příslušníky a další obyvatele, je rovněž mnoho. V žádném případě by však nemělo jít o prosté vyjádření ANO/NE – ale o diskusi podpořenou vlastní zkušeností, argumenty opřenými o znalosti a informace. Vhodné je i zařazení besedy s architekty, kteří se veřejným prostorem zabývají.

Poznámka: Výsledný návrh, který bývá zpravidla určitým názorovým konsenzem, však nemusí být nejoriginálnější, ani nemusí být všemi přijat stejně. Proto je vhodné představit i návrhy, které v 3D modelu realizovány nebyly. I tato fáze je plnohodnotnou součástí tvůrčího procesu a neměla by být opomenuta.

Poznámky:
Obdobné úlohy naleznete na portálu Architekti ve škole a Nadace Proměny Karla Komárka. Příkladem jsou programy:
„Ostrovy“ http://www.architektiveskole.cz/hra--ostrovy-ii/
„Městské puzzle“ http://www.architektiveskole.cz/mestske-puzzle/
„Dívej se kolem sebe“ http://www.architektiveskole.cz/divej-se-kolem-sebe/
„Veřejný prostor 2“ http://www.architektiveskole.cz/verejny-prostor-2/
„Náš veřejný prostor“ http://www.architektiveskole.cz/nas-verejny-prostor/
„Veřejný prostor a orientace**“** http://www.architektiveskole.cz/vp-a-orientace-v-nem/ či
„Není město jako město“ (video: https://www.youtube.com/watch?v=_XLHHe-y3v4)
„Město je karneval“
http://nabrezi-loucne.nadace-promeny.cz/cz/novinky/161_roztancene-mesto.html
„Pocitová mapa školní zahrady“
http://www.promenyproskoly.cz/cz/inspirujte-se/aktivity-s-detmi-rodici-a-uciteli/article/25/pocitova-mapa-zahrady.html
„Zahrada starší než dinosaurus?“
http://www.promenyproskoly.cz/cz/inspirujte-se/aktivity-s-detmi-rodici-a-uciteli/article/26/zahrada-starsi-nez-dinosaurus.html

„Cestujeme se zahradou“
http://zahrada-don-bosco.nadace-promeny.cz/cz/novinky/12_se-zahradou-na-cestach.html
Další průběžně doplňované náměty na portále „Architekti ve škole“ a „Proměny pro školy“:
http://www.architektiveskole.cz/
http://www.promenyproskoly.cz/cz/inspirujte-se/aktivity-s-detmi-rodici-a-uciteli.html

Nabídka workshopů pro školy Nadace Proměny Karla Komárka:
http://www.nadace-promeny.cz/cz/vzdelavani/vzdelavaci-program/28_dilny-nabidka-nejen-pro-skoly.html

Očekávaný výstup	**VV-5-1-04** Žák nalézá vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly; uplatňuje je v plošné, objemové i prostorové tvorbě
Indikátor	3. žák nalezne a pojmenuje podněty (z každodenního života, ale i z vybraných uměleckých výtvarných děl), které působí převážně na jiné smysly, než je zrak

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Co vše působí ve městě na naše oči? S jakými zvuky se setkáváme a odkud tyto zvuky pocházejí? Jaké materiály můžeme vnímat hmatem a jak vnímají naše nohy různé povrchy, po kterých chodíme? Zkusili jste nějaký objekt/ předmět, se kterým se ve městě můžete setkat, určit pomocí hmatu? Zkoušeli jste rozeznávat při procházce městem různé vůně a pachy? Uvědomili jste si, jak na vás působí světla nebo teplota v různých částech města během dne a večer/v nočních hodinách?
Při procházce okolím školy se snažte postupně vnímat místo/prostor, které si zvolíte, všemi smysly (zaměřte se postupně na zrak, sluch, hmat, čich, případně chuť) a svá pozorování zaznamenejte kresbou, slovně, fotografií, či jiným způsobem. Vytvoříte si tak svoji smyslovou mapu určitého místa.
Pokuste se slovně vystihnout, co vše jste vnímali (například jaké zvuky jste slyšeli v okolí budovy školy, na ulici, na náměstí, na nádraží a jaké v parku či zahradě? Zkuste pojmenovat i zdroje těchto zvuků i to, zda se stejný zvuk jiným prostředím proměnil?)
Pokuste se sdělit, jakými smysly byla vaše orientace v prostoru nejvíce ovlivněna.

Metodický komentář:
Úloha především rozvíjí smyslovou citlivost a podněcuje k vnímavosti prostředí, které nás obklopuje. Zadání je možné různě variovat a obsah ilustrativní úlohy členit na několik na sebe navazujících lekcí (cyklů).

Úlohy je vhodné zaměřit nejen na město a jeho části dle prostorové typologie, tj. veřejný či soukromý prostor, ulice, náměstí či park (a provázat je s úlohami 5-1-02.2), ale i na další typy prostředí, které utváří krajina[5], příroda, vesnice.

Důležité je, aby žáci mezi sebou diskutovali například o tom, co vnímali, jak na ně různá prostředí působila, co vše mělo na vnímání prostředí vliv a jaké vjemy byly pro ně nejvýraznější a proč.

Obr. č. 1–3
Ilustrativní fotografie (z archivu Markéty Pastorové)

[5] Základní typologie krajin viz Atlas krajiny ČR, 2010, případně další zdroje viz https://www.natur.cuni.cz/fakulta/uredni-deska/archiv/2010/studijni-zalezitosti/doktorske-studium/obhajoby-disertacnich-praci/8.4.2010-rndr.-dusana-romportl/autoreferat-disertacni-prace či http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/downloads/2013/04/romportl_chuman_lipsky-16.pdf

Komentář: při vnímání místa – parku, historických budov a jejich interiérů se pozornost zaměřila na proměny v důsledku „hry světel a stínů“. Pokud bychom se zaměřili na zrak, tak účastníci běžného školního výletu se mohou proměnit v „lovce světelných kontrastů“. Úlovky - fotografie si posléze mohou různě třídit, porovnávat, charakterizovat je, hledat, v čem se odlišují, co je pro ně dominantní. Záznamy mohou také být východiskem pro další tvůrčí práci – žáci mohou vymýšlet fantazijní příběhy, které by se k místům mohly vázat, nebo naopak si zjišťovat další fakta z různých zdrojů.

Neměli bychom opomenout ani hustotu zalidnění prostoru, ani to, jak a kým je prostor využíván (jestli je vůbec využíván) a také si uvědomovat rušivé vlivy (mohou jimi být např. pachy z okolních restaurací, či odpadkových košů, hluk, znečištěné ovzduší z automobilové dopravy apod.) Nebo naopak vlivy, které vnímáme jako příjemné (vůně z květinových záhonů, voda v parku – fontány, vodní plochy, přítomnost zeleně, šumění listí v korunách stromů, barevnost fasád, umělecké prvky apod.).
Důležité je vytvořit dostatečné množství situací a podnětů k tomu, aby si žáci mohli sami uvědomit, co vyvolává v různých typech prostředí pro nás libé a nelibé pocity a jakými smysly je vnímáme.
Podnětné může být i zařazení diskuse o veřejném prostoru a jeho vnímání s využitím ukázek, např. z: http://www.architektiveskole.cz/verejny-prostor/.
Při dlouhodobějším projektu lze vytvářet portfolia například různých městských částí, okolí školy či bydliště, veřejných budov apod. Je možné sledovat jejich proměny i v průběhu času. Může se jednat o společné portfolio třídy, které vzniká několik let i o portfolio vytvořené individuálně.

Obr. č. 4
Ilustrativní fotografie (z archivu Architekti ve škole)
Komentář: Na ilustrativní fotografii je ukázka „rekapitulace vycházky“ – ztvárnění smyslové mapy jako kresebného záznamu trasy s odkazy na místa zachycená fotografií (zrak) a místa zaznamenaná frotáží (hmat). Při společném ztvárňování mapy se rozvíjela diskuse, proč byla vybrána ta která místa, jak na koho působila, co to ovlivňovalo atd. (viz výše).

Obr. č. 5 a 6
Ilustrativní fotografie (z archivu Nadace Proměny Karla Komárka)

Komentář: Na fotografii je příklad workshopu zaměřeného na hodnocení vybraného typu prostředí (městského parku), které se zaznamenává do reálné mapy. Žáci vyznačují v mapě červenými samolepkami místa, která mají spojena s negativy, problémy, nelibými pocity a zelenými samolepkami místa, která jsou naopak spojena s pozitivy, potenciálem a libými pocity. Na samolepku vepíší číslo, na vedlejší plachtu pod číslem uvedou popis daného místa a jeho hodnocení.

Obr. č. 7
Ilustrativní fotografie (z archivu Nadace Proměny Karla Komárka)

Komentář: Žáci mohou hodnotit vybraný prostor přímo v terénu – červenými praporky vyznačí místa, která nemají rádi, zelenými praporky naopak místa, která rádi využívají. Fotografie dokumentuje workshop „Poznej svou školní zahradu“.
Poznámka: Pro žáky je jednodušší, budou-li si zaznamenávat vnímané místo do předem připravené mapy. Ta může mít různou podobu – mohou to být oficiální mapy místa, ale mohou to být také mapy/schémata, které si žáci sami vytvořili při předcházející procházce.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Najděte si své oblíbené místo (např. v okolí školy) a zaznamenejte, jak je vnímáte všemi svými smysly. K zaznamenání svých vjemů využijte nejrůznější prostředky – fotografii, kresbu, otisk, frotáž, audio-záznam, video-záznam, popis, případně i sběr vzorku materiálů.
Pro záznam určitého typu vjemů si zvolte prostředky, které považujete za nejvhodnější (např.: zvuk můžete zaznamenat lineární kresbou, audiozáznamem; různé povrchy materiálů můžete vyfotografovat, nakreslit, sejmout otisk, vytvořit frotáž; pro záznam vůní či pachů můžete využít koláž, malbu pastelem, slovní vyjádření apod.
Zaznamenejte místo jako celek i jeho jednotlivé detaily (např. barvy a strukturu materiálů; povrch a modelace cest; různé zvuky v určitém místě, jejich frekvenci i ozvěnu; světla a stíny; vůně a pachy; případně chuť plodů ze školní zahrady apod.).
Místo představte spolužákům skrze své záznamy. Diskutujte společně o podobnostech a odlišnostech vnímání místa i o tom, jak jsou jednotlivé vjemy zaznamenány. Zamyslete se také nad tím, co bylo důvodem libých/nelibých pocitů, jak se od sebe jednotlivé záznamy lišily, či v čem se naopak shodovaly.

Metodický komentář:
I tato úloha je zaměřena především na rozvíjení smyslové citlivosti, ale na rozdíl od předcházejících zadání zde přibývá dovednost využití různých prostředků pro různé smyslové vjemy.
Žák by měl pracovat s širší a různorodější škálou prostředků pro záznam svých vjemů a tyto prostředky by měl vědomě užívat. Jiné by měl zvolit pro záznam světel a stínů, jiné pro zvuky, povrchy apod. Podstatné je, aby **se výběr** prostředků řídil odlišností zapojených smyslů, nikoliv zvolených objektů. Volba prostředků je individuální, výběr by se měl vždy respektovat, ale zároveň od žáka požadovat, aby jej zdůvodnil. Oceňovat by se rozhodně mělo to, pokud žák s prostředky různě experimentuje, různě je

kombinuje i za cenu, že dojde k tomu, že by příště postupoval jinak. Omyl (respektive volba, kterou on vnímá jako omyl) je při podobném zadání nejen zcela legitimní, ale naopak je pro budoucí práci podnětný a inspirující.
Nemělo by se ale zapomenout, že nejde jen o samotný záznam, ale o poznání/prozkoumání místa/prostoru vlastními smysly. O rozvíjení vnímavosti k místu a vnímání jeho kvality a funkčnosti, o přemýšlení o místě, kde žijeme, čím je tvořeno, co vše na něj má vliv a jak sami můžeme své okolí ovlivnit.

Obr. č. 8
Ilustrativní fotografie (z archivu Nadace Proměny Karla Komárka)
Komentář: Na fotografii z workshopu „Zvukové prostory" je vidět lineární záznam frekvence zvuku vnímaného z konkrétního místa. Žáci nejprve nahrají do mobilu, digitálního záznamníku či kamery audiozáznam zvuků, které slyší v určitém typu prostředí. Ve třídě si potom pustí reprodukovaný záznam, pokusí se určit zdroje těchto zvuků a frekvenci vnímaného zvuku převedou do lineární kresby.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Záznamy místa/z okolí školy si roztřiďte podle toho, který smysl byl pro vás při vnímání místa nejdůležitější/dominantní (zrak, hmat, sluch čich, případně chuť – čich a chuť můžete propojit) a rozdělte se do skupin.
Využijte své záznamy a společně ve skupině vytvořte smyslovou mapu místa/okolí školy (vznikne tak např. zvuková, hmatová či vizuální mapa). Pro vytvoření společné mapy můžete využít tytéž prvky/prostředky, jaké máte v záznamech, nebo si zvolit prvky/prostředky, na kterých se společně domluvíte – důležité je si také říci, co který prvek/ prostředek zastupuje.
Poznámka: (doporučujeme si prostudovat ilustrativní úlohy VV–5- 1- 02).
Smyslové mapy si nakonec vzájemně představte a společně o nich diskutujte, porovnávejte je a snažte se určit, co je pro ně nejtypičtější, čím se vyznačují a odlišují či podobají ostatním mapám. Zamyslete se nad tím, jaké prvky zde postrádáte, co by mohlo smyslové vnímání místa obohatit a jaký by to mohlo mít dopad.
Diskutovat můžete i o tom, jak by se mohl váš pocit z místa změnit, kdyby z prostoru zmizel, či naopak přibyl nějaký ze zaznamenaných prvků či dějů, faktorů či typů uživatelů (např. kdyby ubyl počet turistů; snížil se počet zaparkovaných aut; bylo odstraněno osvětlení; vzrostly by keře, zhoustly či prořídly koruny stromů; přibyl či ubyl mobiliář; nějaká služba/funkce a tak dále).
Vyhledejte si z různých zdrojů fotografie různých míst/prostředí (parků, městských částí – náměstí, nádraží apod.) a porovnejte je s těmi, kterými jste se zabývali. Vyhledejte si další doplňující informace.

Metodický komentář:

Náročnost této úlohy spočívá v tom, že tvůrčí práce navazuje na předchozí záznam, jehož typ je dopředu známý (např. hmatová mapa). Pro vytvoření výsledného záznamu se skupina musí nejen

dohodnout, co vnímá pro dané místo jako nejdůležitější, co určí jako charakteristické, ale také na tom, co které prvky budou zastupovat a jaké prostředky využije.

Doporučujeme nezůstávat jen u plošného vyjádření, ale zejména u „hmatových map“ využít různé materiály a různé tvary a vytvořit mapu „plastickou“ (polystyrén, plastelínu, špejle, karton, různé plasty, ale také i vzorky materiálů přímo z daného místa).

Při rozdělování žáků do skupin může vzniknout situace, že u většiny záznamů převažuje zrak. Pak je možné nalézt další hledisko pro třídění těchto záznamů a vzniknou např. 4 skupiny „zraku“, 2 skupiny „zvuku“, 2 skupiny „hmatu“, 1 skupina „zvuku a hmatu“. Může se pochopitelně stát i to, že zůstane jednotlivec se zcela originálním záznamem, ve kterém je například více rovnocenných smyslů. Počty žáků ve skupinách se většinou budou lišit a také by všichni měli být s rozdělením v osobním souladu.
Poznámka: Při promýšlení této úlohy doporučujeme si prostudovat ilustrativní úlohy VV – 5- 1- 02.

Poznámky:
Úlohy záměrně dávají důraz na veřejný prostor a jeho vnímání. Vhodné je proto věnovat dostatek času tomu, co veřejný prostor je a čím je utvářen. Je důležité, aby si žáci znalosti postupně rozšiřovali a získávali i slovní aparát pro pojmenovávání jeho jednotlivých segmentů. Je třeba, aby si uvědomovali, že jej tvoří různé pevné objekty a jejich vlastnosti – domy či mobiliář (osvětlení, lavice, odpadkové koše, stojany na kola aj.); umělecké objekty (sochy, instalace); dopravní stavby a značení; prostor mezi domy – ulice, chodníky, parky, hřiště, náměstí aj.; zeleň (parky, lesy, aleje, zahrady aj.) a lidi, kteří jej užívají. Důležité je vnímat vše, co atmosféru prostoru/místa ovlivňuje (intenzita slunečního světla či stínu, intenzita výfukových plynů či jiných pachů, hladina hluku) a utváří – tj. celkový estetický dojem, zda jsou okolní domy do ulice orientovány okny či slepými fasádami, zdali je prostor v okolí domů čistý a uklizený s funkčním, nebo naopak poničeným mobiliářem. Jak se cítíte v prostoru, který je přehledný, a naopak v prostoru, kde je orientace ztížena či není dostatečný výhled. Zda s pocity souvisí uspořádání jednotlivých objektů a kupříkladu jejich pravidelnost, rytmus či nahodilost. Jak se proměňují pocity v návaznosti na děje v určitém místě, nebo jak se změní pocity, když místo není navštěvováno lidmi, či naopak je zde přelidněno, nebo když místo nenabízí žádné funkce ani služby a lidé jím pouze procházejí, aniž by se zastavili, odpočinuli si na lavičce, nakoupili atd.

Je vhodné se také cíleně zabývat vztahem obraz-zvuk v dílech výtvarných umělců (Olgy Karlíkové, Milana Grygara) a zvukovými mapami měst např. v díle Michala Kindernaye.
Doporučujeme se seznámit s materiály na portálu Architekti ve škole a Nadace Proměny Karla Komárka, pro příklad uvádíme následující programy:

„Spygame“
http://www.architektiveskole.cz/spygame/
„Dívej se kolem sebe“
http://www.architektiveskole.cz/divej-se-kolem-sebe/
„Proměny světla a stínu“
http://www.promenyproskoly.cz/cz/inspirujte-se/aktivity-s-detmi-rodici-a-uciteli/article/38/promeny-svetla-a-stinu.html
„Objevujeme materiály a povrchy“
http://www.promenyproskoly.cz/cz/inspirujte-se/aktivity-s-detmi-rodici-a-uciteli/article/42/objevujeme-materialy-a-povrchy.html

„Pocitová mapa zahrady“
http://www.promenyproskoly.cz/cz/inspirujte-se/aktivity-s-detmi-rodici-a-uciteli/article/25/pocitova-mapa-zahrady.html
„Poznej svou zahradu / Poznej své město“

http://www.nadace-promeny.cz/cz/vzdelavani/vzdelavaci-program/28_dilny-nabidka-nejen-pro-skoly.html
„Průzkum zahrady“
http://www.promenyproskoly.cz/cz/inspirujte-se/aktivity-s-detmi-rodici-a-uciteli/article/39/pruzkum-zahrady.html

Další průběžně doplňované náměty na portále „Architekti ve škole“ a „Proměny pro školy“:
http://www.architektiveskole.cz/
http://www.promenyproskoly.cz/

Očekávaný výstup	**VV-5-1-08** Žák se při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření vědomě zaměřuje na projevení vlastních životních zkušeností i na tvorbu vyjádření, která mají komunikační účinky pro jeho nejbližší sociální vztahy
Indikátor	Žák je vybaven základními dovednostmi k tomu, aby využíval obvyklých prostředků výtvarné tvorby (kresby, malby, modelování, prostorového vytváření) i prostředků experimentálně kombinovaných k vyjádření svých smyslových pocitů, představ, myšlenek a zkušeností

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Z textilií různých vlastností (barevnost, struktura povrchu, objemnost, splývavost, průsvitnost, vzdušnost, měkkost nebo tuhost, lesk či mat apod.) vyber takové, které bys použil na modelování šatů pro princeznu z pohádky. Textilie vybírej tak, abys jimi co nejvíce vystihl půvab princezny. Vybírej je nejen očima, ale i hmatem. Vnímej pocity, vyvolané z dotyku látky, a zkus si je pojmenovat. Uvědom si, proč sis textilie určitých kombinací barev, objemnosti či struktury povrchu zvolil. O důvod svého výběru se poděl se spolužáky.
K modelaci šatů pro princeznu můžeš využít panenku Barbie a pro spojení textilií využij jednoduché materiály (lepicí pásky, stužky, nitě, gumičky špendlíky apod.).

Metodický komentář:
Zadání ilustrativní úlohy je sice zaměřeno na šaty pro princezny, ale je možné jej modifikovat na jakékoliv pohádkové bytosti či bytosti z fantazijního světa dětí a dát tak prostor nejen pro uplatnění dívčího pohledu. Důležité je, aby si žáci uvědomili, že vlastnosti zvolených textilií a tvar oblečení má v sobě schopnost navodit různé asociace – dramatičnost situace, charakter divadelní či filmové postavy nebo může evokovat atmosféru dne a krajiny jako ve zde uvedeném příkladu šatů pro princeznu Ladu z pohádky Princezna se zlatou hvězdou na čele: *„První šaty ať jsou jako slunce ranní, které nad jezerem září za svítání…, druhé šaty ať jsou světlem vyšívané, jako letní den, když slunce horce plane…, třetí ať jsou jako nebe, když se večer setmí…).*
Pro modelování fantazijních šatů je zvolena panenka Barbie, přestože by bylo vhodnější využít méně definovanou podobu „modelky“, nejlépe krejčovskou pannu. Důvody jsou však čistě praktické - Barbie vlastní většina děvčat.
Zadání sice pracuje s čistě komerčním předmětem, ale současně se snaží o jemnou a věkové kategorii odpovídající sociálně-kritickou reflexi módy a módnosti.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Vytvořil jsi model šatů inspirovaných literárním textem a použil jsi určitý druh a barevnost textilií tak, aby co nejvíce vystihly tvoji představu.
Nyní vyber prostředí, ve kterém šaty podle tebe co nejvíce vyniknou, a vysvětli, proč to takto vnímáš (roli mohou sehrát např. poznatky o barevném, světlostním nebo strukturálním kontrastu či další smyslové nebo osobní asociace).
Model celkově charakterizuj a zamysli se nad tím, v čem je unikátní (může to být jeho tvar, haptická kvalita materiálů, barevnost, jednotlivé detaily apod.) a co zajímavého nebo nového jsi při práci objevil. Naleznete společně něco, co je pro všechny modely charakteristické?

Metodický komentář:
Učitel by měl žáka podporovat v tom, aby na základě vlastních prožitků formuloval své smyslové zkušenosti z kontaktu s textiliemi, aby samostatně vyhledával podobně působící obrazy

a kontinuálním sledováním a porovnáváním samostatně dospěl k charakteristice určitých stylotvorných prvků.
V tomto případě se jedná o ukázky šatů již zasazených do zvoleného prostředí tak, aby co nejvíce vynikl jejich charakter.

Obr. č. 1

Obr. č. 2

Obr. č. 3

Šaty na 1. obrázku jsou inspirované ranním svítáním a vyjádřené světelným kontrastem, transparencí a třpytem textilie, zatímco noc je vyjádřena černým objektem. Atmosféru žhavého letního dne vystihují šaty na 2. obrázku. Roli sehrávají zejména teplé barevné odstíny látek a sytá teplá barva prostředí. U 3. modelu (3. obrázek) je nejdůležitějším prvkem světlo, jehož role je umocněna použitým materiálem a umístěním modelu v prostoru světelného zdroje (okna).

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Vytvořený model nakresli a snaž se vystihnout vlastnosti textilií, tvar modelu, jeho reálnou barevnost i detaily.
Pozorně si prohlédni oblečení postav na ukázkách uměleckých výtvarných děl z různých historických období. Pokus se najít obraz (reprodukci), na kterém se zobrazený oděv něčím podobá tvému modelu. Vysvětli, proč jsi zvolil právě toto dílo a charakterizuj, co má společného s tvým modelem.

Metodický komentář:
Na následujících ukázkách je vidět, jak důležité pro vizuální vyznění kresby/malby byly předchozí smyslové zkušenosti získané při zacházení s textiliemi, jejich prohlížením, manipulováním s nimi a dotýkáním se jich, jejich tříděním, vybíráním a tvarováním…
Pro svá zobrazení si žáci mohli volit pastelky, suché nebo olejové pastely, fixy (prostředky je možné různě kombinovat a doplňovat). Kresbu/malbu mohli žáci také doplnit slovním komentářem týkajícím se modelu šatů i jeho nositelky – princezny.

Obr. č. 4 *Obr. č. 5*

Jedná se o malbu pastelem, který je roztíraný a bez kontur (obrázek č. 4). Důraz je kladen na vystižení teplé žlutozelené barevnosti šatů a na zvýraznění transparentnosti a objemné nadýchanosti svrchní sukně.

Na obrázku č. 5 vidíme neobvyklý způsob zobrazení modelu „nočních“ šatů. V důsledku velkého soustředění na tvarování šatů z černého šifonu se „temnost princezny“ technikou šrafování „otiskla“ do černého pozadí a vytvořila tak světlou negativní stopu.

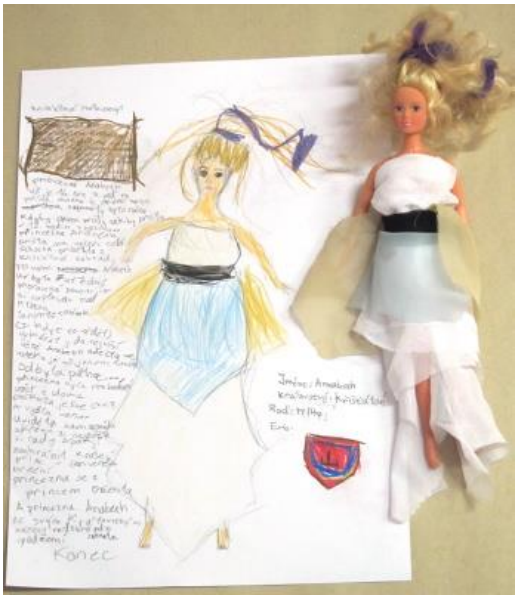

Obr. č. 6 *Obr. č. 7*

Šaty jsou zachyceny kresbou využívající obrysové linie (obrázek č. 6). Smyslové vlastnosti materiálu jsou zde potlačeny, ale je zde vidět snaha o postižení konstrukce střihového řešení šatů a detailů. Kresba je doplněna informacemi o princeznině rodu a jeho erbu.

Lze říci, že se jedná o zachycení asociací, které šaty v autorce vyvolávaly (obrázek č. 7). Užitím pastelu zobrazila průsvitnost a vzdušnost zvolených textilních materiálů a kresbou kapek zvýraznila účinek šatů, inspirovaných vodou a jezerní krajinou.

Příkladem pro vnímání, posuzování a vybírání podobných znaků textilních materiálů a tvarů oblečení mohou být následující reprodukce zobrazující dobové odívání. Žáci by měli dokázat slovně popsat, jakým smyslovým dojmem na ně jednotlivé reprodukce působí – zda textilie použité na modelech jsou jemné nebo hrubé, tenké nebo tlusté, hladké nebo strukturované, matné nebo lesklé, splývavé nebo tuhé a jestli některý model navozuje stejně jako jejich model atmosféru krajiny, denní nebo roční doby a proč.

Obr. 8 *Obr. 9*

Sandro Botticelli: Tři Grácie (Primavera, detail), 1485-1487, italská renesance

Zdroj: WikimediaCommons

George Gower: Portrét Mary Cornwallis, 1580 až 1585, španělský manýrismus

Zdroj: WikimediaCommons

Obr. 10 *Obr. 11*

Franz Xaver Winterhalter: Alžběta Bavorská (Sissi), Druhé rokoko

Zdroj: WikimediaCommons

Christian Dior: Model ze žluté organdy, 50 léta 20. století

Zdroj: WikimediaCommons

Autorkou fotografií na obrázcích č. 1 až 7 je Jana Randáková

Očekávaný výstup	**VV-5-1-08** Žák se při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření vědomě zaměřuje na projevení vlastních životních zkušeností i na tvorbu vyjádření, která mají komunikační účinky pro jeho nejbližší sociální vztahy
Indikátor	2. Žák je vybaven základními dovednostmi k tomu, aby využíval obvyklých prostředků výtvarné tvorby (kresby, malby, modelování, prostorového vytváření) i prostředků experimentálně kombinovaných k vyjádření svých smyslových pocitů, představ, myšlenek a zkušeností

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Každý člověk má k barvám svůj osobní vztah a dovede určit, která barva je mu nejvíce sympatická, kterou má nejraději, které by dal přednost před ostatními barvami. To se pak projevuje například v oblékání nebo při zařizování bytu či domu.
Z barevných papírků, časopisů, textilních ústřižků, obalů a dalších materiálů, které máš k dispozici, vytvoř vzorník odstínů své oblíbené barvy.
Odstíny své oblíbené barvy vyhledej též ve svém okolí a nezapomeň, že ji můžeš nalézt také v přírodě.

Metodický komentář:
Pro tento typ úlohy je dobré, aby měl učitel v zásobě velké množství různých odstínů barev (například vzorníky běžných nátěrových hmot, sbírky textilních odstřižků, vzorníky pletacích přízí aj. (obr. č. 1).

Obr. č. 1

Zavedení průmyslové výroby anilinových barev koncem 19. století způsobilo, že v dnešní době jsou dostupné všechny myslitelné odstíny barev – od jemných po křiklavé, od tlumených po signální a jejich použití může být až bezbřehé. A právě proto je důležité vést žáky k citlivému vnímání barev a jejich odstínů a k jejich citlivým kombinacím. Necitlivost k barvám může mít své negativní dopady i do veřejného prostoru. Často vidíme zářivé barevné fasády domů, které nekorespondují s okolní architekturou, krajinou ani s tradicí místní lokality. Barevné kombinace použité na oblečení, v interiéru nebo v exteriéru mohou být nezvyklé, odvážné, ba dokonce šokující, ale neměly by být nevědomé.

Obr. č. 2
Bibury, Gloucestershire, England
Zdroj: WikimediaCommons

Obr. č. 3
Náměstí v Telči, Česká republika
Zdroj: WikimediaCommons

V minulosti se stavělo z materiálů, které se nalézaly v dané oblasti. Byl-li k dispozici pískovec, všechny neomítnuté domy v obci měly (jako na obr. 2) světle okrovou barvu. Pokud se domy omítaly, pak se vzácné přírodní pigmenty mísily s bílým vápnem, a proto barva omítky byla buď pastelová, nebo i sytá, ale vždy „přírodně“ zabarvená (viz obr. 3).

Vzorníky barevných odstínů

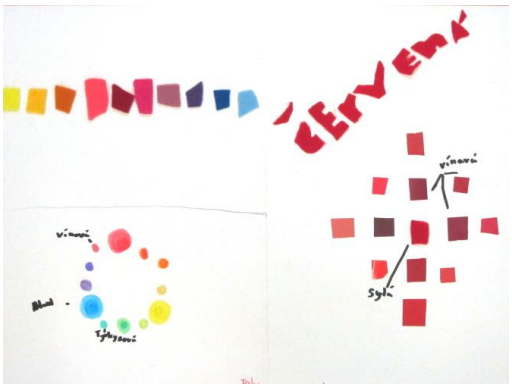

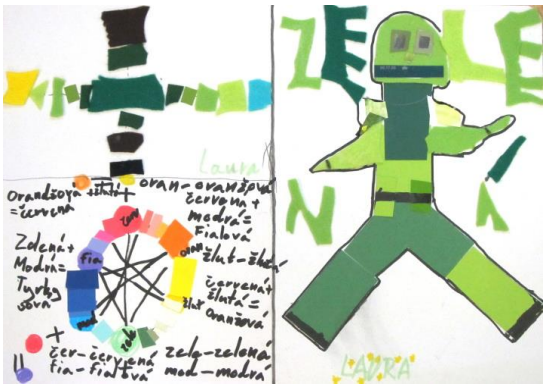

Obr. č. 4

Obr. č. 5

Na levých stranách obrázků vidíme, že žáci byli nejdříve poučeni o základních vztazích barev v barevném kruhu. Poté si zvolili svou oblíbenou barvu a z nabízené škály barevných papírků a textilních odstřižků vytvořily „sbírku“ jejich odstínů. Na pravé straně obrázků vidíme, jak žáci své vzorníky uspořádali – na obr. č. 4 do přehledného pravidelného útvaru a na obr. č. 5 vznikla na základě barevné asociace stylizovaná postava vodníka.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Ve svém barevném vzorníku najdi barvy nejsvětlejší a poté nejtmavší. A co třeba nejzářivější nebo nejsytější? Pokus se své barevné odstíny pojmenovat. Jednoduché to ale není. Dokážeš vysvětlit rozdíl např. mezi zelenou a zelenkavou? Nebo žlutou a nažloutlou barvou? V mnoha případech se názvy barevných odstínů odvozují od přírody, jako např. meruňková, tyrkysová, smaragdová, hráškově zelená, citronově žlutá, jahodová apod.

Dokážeš určit, které barevné odstíny z tvé sbírky na tebe působí teplejším a které studenějším dojem? Je to proto, že teplota barvy je dána svým podtónem – skrz některé barevné odstíny jakoby prosvítala žlutá (teplá) a skrz jiné zase modrá (studená) barva.

Metodický komentář:
Jednotlivé barvy jsou definovány čtyřmi základními vlastnostmi: odstínem (tónem), sytostí, teplotou a jasem.

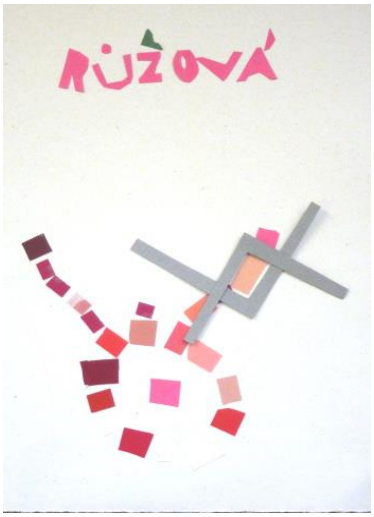

Obr. č. 6

Obr. č. 7

Obr. č. 8

V první fázi této etudy žáci ve svém vzorníku nejdříve hledali, vybírali a poté pojmenovávali barvy nejsvětlejší, nejtmavší, nejsytější, nejjasnější apod. Poté pomocí tzv. „hledáčku“ vybírali odstíny barev, které mají buď na svém oblečení, nebo je mohou najít v interiéru. Toto cvičení může sloužit také jako příprava pro další práci, která bude spočívat ve schopnosti namíchat podobné odstíny barev.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Každý člověk má osobitý vztah nejen k určitým barvám, ale také k jejich kombinacím. Někdo preferuje kombinace harmonické (soulad barev), jiný světlostně či barevně kontrastní.
Ze sbírky barevných obrázků krajiny si vyber takový, který tě nejvíce zaujme. Nejdříve vysvětli, proč sis ho vybral. Dokážeš vyjádřit, jakou náladu v tobě zvolený barevný obrázek vyvolává?
Dalším úkolem bude nalézt odpovídající barevné odstíny ve sbírce papírových a textilních odstřižků. Pokus se navrhnout oblečení inspirované barevným dojmem z obrázku.

Metodický komentář:
Pro následující „náladové barevné nástěnky“ je dobré si pořídit obrázky ze starých barevných časopisů nebo kalendářů. Inspirací mohou být různé náměty: výtvarná díla, obrazy květin, krajin, zvířat, atmosférických jevů, různé žánrové výjevy apod.

Obr. č. 9

Obr. č. 10

Žákyně si vybrala monochromatický obrázek a stejně jako v předchozích úlohách sestavila vzorník odstínů jedné barvy. Na modelech šatů pracovala s několika tóny modré s různou sytostí, světlostí a teplotou. (obrázek č. 9)
Zde je vidět, že na obrázku žákyni zaujaly zejména modrofialové barvy, sousedící spolu v barevném kruhu, pomocí kterých se vytváří atraktivní harmonie s jemným kontrastem. (obrázek č. 10)

Obr. č. 11

Obr. č. 12

Lesk vodní hladiny, v níž se odráží teplá zeleň stromů a srnčí hněď jejich kmenů, je námětem textilní koláže i modelu šatů, navozujících pocit měkce tvarované pleteniny, doplněné „pointilistickými“ světélky flitrů. Zde je uplatněn nejen výběr barevných tónů, ale též osobní dojem, nálada, atmosféra. (obrázek č. 11)
Odraz měsíce na hladině moře svým magickým svitem inspiroval žáka k výběru barevných textilních materiálů různých struktur, zušlechťujících úprav, krajek a korálků. (obrázek č. 12)

Poznámka: autorkou fotografií na obr. č. 1 a na obr. č 4 – 12 je Jana Randáková

Vzdělávací obor	Výtvarná výchova
Ročník	**9.**
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-9-1-01** Žák vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků
Indikátory	1. žák určí na příkladech výtvarných uměleckých děl obrazové prvky, které jsou pro ně charakteristické (linie, barevné plochy, kontrasty, světlo, stín, tvary) 2. žák určí na příkladech plošných i prostorových uměleckých výtvarných děl vztahy mezi prvky (podobnost, kontrast, rytmus, hierarchii důležitosti), které jsou pro dílo charakteristické 3. žák si zvolí samostatně námět na zadané téma a podle své představivosti jej vizuálně vyjádří volitelnými prostředky 4. žák u svého díla zdůvodní volbu obrazových prvků a způsob (techniku) zpracování
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-9-1-02** Žák užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie
Indikátory	1. žák sdělí (ústně či písemně) vlastní zkušenost, ze které při tvorbě vycházel 2. žák sdělí (ústně či písemně), jaké podněty (zrakové, hmatové, čichové, sluchové) jsou zdrojem jeho zkušenosti, ze které při tvorbě vycházel 3. žák vyjádří, které části výsledku jeho práce (malby, kresby, grafiky, prostorového uspořádání, animace) vycházejí z reálné zkušenosti, a které z fantazie 4. žák shromáždí zdroje podněcující jeho vizuální obraznost (reprodukce uměleckých děl, fotografie, videozáznam, audionahrávka, internetové odkazy, ukázky z prózy a poezie), třídí je podle samostatně zvolených kritérií
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-9-1-03** Žák užívá prostředky pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá některé metody uplatňované v současném výtvarném umění a digitálních médiích – počítačová grafika, fotografie, video, animace
Indikátory	1. žák vybere a sestaví celek z nabídky obrazů, takto sestavený celek interpretuje 2. žák vytvoří další obrazové celky tím, že přeskupí části obrazů; popíše jejich obsah a vysvětlí, v čem se od sebe liší 3. žák seřadí obrazy tak, aby jejich fáze vyjadřovaly prostor, časovou následnost proměn, dramatický účinek
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-9-1-04** Žák vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření
Indikátory	1. žák vybere takové obrazové prvky a jejich vztahy (například harmonická nebo kontrastní barevnost, objemové nebo lineární vyjádření objektů, detailní propracování nebo stylizace tvarů, figurativní nebo nefigurativní pojetí), které považuje pro samostatně zvolené či zadané téma za nejvhodnější 2. žák najde na příkladech děl dalších autorů obrazové prvky a jejich vztahy, které při tvorbě použil
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-9-1-05** Žák rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu
Indikátory	1. žák vybere z nabídky obrazů ty, které jako celek především působí na jeho smysly nebo vyjadřují jeho osobní nebo společenskou zkušenost či představu

	2. žák najde ty části obrazu, které mohou především působit na jeho smysly nebo vyjadřovat jeho jedinečnou osobní zkušenost či představu nebo jejich obsah může být společně sdílen 3. žák využije návštěvu galerie k vnímání originálu uměleckého díla a uvědomění si významu vlastního prožitku z umělecké tvorby v autentickém prostředí galerie výtvarného umění či výstavní síně.
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-9-1-06** Žák interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků
Indikátory	1. žák rozpozná charakteristické prvky uměleckého díla a architektury a utřídí je do skupin podle uměleckého směru a historické epochy 2. žák využije své portfolio s utříděnými zdroji (reprodukce uměleckých děl, fotografie, videozáznamy, audionahrávky, internetové odkazy, ukázky z prózy a poezie) pro svoji vlastní tvorbu a téma, které si samostatně zvolí.
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-9-1-07** Žák porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů
Indikátory	1. žák interpretuje (vyloží) výsledek vlastní tvorby; zaměří se na obrazové prvky a prostředky, které použil (plošné a prostorové vyjádření, využití barevnosti, různých prvků apod.) a které byly pro obsah díla podstatné 2. žák interpretuje (vyloží) výsledek vlastní tvorby; zaměří se při tom na obrazové prvky, které použil, na jejich podobnosti či odlišnosti a na způsob, jakým byly využívány různými výtvarnými styly (například expresionismem, fauvismem, nefigurativním uměním) 3. žák prezentuje výsledek vlastní tvorby; svoji interpretaci porovná s interpretacemi ostatních (spolužáků, učitelů, členů rodiny apod.); sdělí, v čem se interpretace shodují, a v čem odlišují
Očekávaný výstup RVP ZV	**VV-9-1-08** Žák ověřuje komunikační účinky vybraných upravených či samostatně vytvořených vizuálně obrazných vyjádření v sociálních vztazích, nalézá vhodnou formu pro jejich prezentaci
Indikátory	1. žák rozlišuje a pojmenuje typy vizuálních vyjádření 2. žák určí, co je pro daný typ vizuálního vyjádření charakteristické 3. žák představí výsledky své práce v různých situacích a za různých podmínek; zjišťuje, jak jeho dílo působí na ostatní, a diskutuje o tom 4. žák zjišťuje, jak probíhá komunikace v prostoru prostřednictvím zde umístěných objektů a jejich hmotných i symbolických účinků

Očekávaný výstup	**VV-9-1-01** Žák vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků
Indikátor	1. žák určí na příkladech výtvarných uměleckých děl obrazové prvky, které jsou pro ně charakteristické (linie, barevné plochy, kontrasty, světlo, stín, tvary) 2. žák určí na příkladech plošných i prostorových uměleckých výtvarných děl vztahy mezi prvky (podobnost, kontrast, rytmus, hierarchii důležitosti), které jsou pro dílo charakteristické

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Pozorně si prohlédni několik reprodukcí výtvarných uměleckých děl. U každého uměleckého díla urči obrazové prvky geometrické, organické, oblé, ostré, apod.; linie, barevné plochy, světla, stíny) a jejich vztahy (velikosti, blízkost, vzdálenost, kontrasty, rytmus, hierarchie důležitosti), které jsou podle tvého mínění pro dané dílo nejcharakterističtější. Vyber si jedno dílo a zkus pro něj najít co nejvíce charakteristických obrazových prvků.

Metodický komentář:
Cílem úlohy je naučit žáky rozpoznávat různé druhy výstavby výtvarných uměleckých děl, a to nikoli pouze intuitivně, ale na základě analýzy (pojmenování) jejich obrazových prvků a jejich vztahů.

Obr. č. 1
Pieter Breughel (st.) Lovci ve sněhu (Leden), Kunsthistorisches Museum, Vienna, Austria, 1565
https://cs.wikipedia.org/wiki/Pieter_Brueghel#/media/File:Pieter_Bruegel_d._%C3%84._106b.jpg (wiki commons) [cit. 2016-07-2].

Při postupném předkládání jednotlivých děl (jejich reprodukcí ať již tištěných, či promítaných nebo společně vyhledávaných na internetu) je vhodné klást žákům otázky typu: čemu se obraz věnuje, čím se zabývá (může se jednat například o lidské postavy a jejich jednání, přírodu, krajinu, stavby apod.)?

Pomocí následného vyeliminování jednotlivých skupin obrazových prvků, např. všech lidských postav, nebo zvířat, stromů, architektury apod., dostane obraz nové souvislosti. K eliminaci obrazových prvků je možné využít grafický program; jinou alternativou je vznik nového obrazu „překopírováním“ obrazových prvků (mohou být využity pauzovací papíry). Důležité je, aby se žáci měli možnost zamýšlet nad tím, jaké nové souvislosti obraz vyjadřuje?

Obraz Pietra Breughela byl vybrán jako ukázka z toho důvodu, že typů obrazových prvků jako figury, architektura, krajina, zvířata a jejich seskupení vytváří iluzi, že obraz je totožný se skutečností.

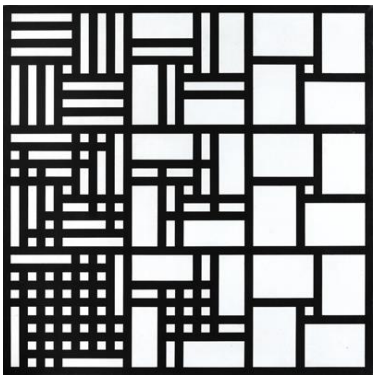

Obr. č. 2
Jan Kubíček, 3 systémy adiace v horizontálních řadách, 1970-78, 90,5 x 90,5 cm, akryl
http://www.kulturissimo.cz/?jan-kubicek-retrospektiva&detail=2063 [cit. 2016-07-2].

Jako další ukázku je vhodné zvolit výrazně odlišný obraz (na rozdíl od prvního figurativního obrazu se jedná o obraz nefigurativní/abstraktní. Vhodné je pokládat následující otázky: Jaký nejčastěji užitý prvek rozeznáš v tomto obraze? Jaký největší a nejmenší obrazový prvek dokážeš v obraze najít? Jsou všechny prvky stejné, a pokud ne, tak čím se od sebe odlišují? Zkus odhadnout počet jednotlivých prvků, které jsi rozpoznal. Dokážeš najít nějakou skladbu obrazových prvků, podle které se můžeš alespoň v části obrazu orientovat (např.: devět čtverců, tři vertikální pásy s různou hustotou linií apod.)? Když rozdělíš obraz na devět elementů, který element je v centru každého z nich?
Po úvodních otázkách, které směřují k analýze obrazu, je vhodné zařadit následující úkol (formulován je zde jako zadání žákovi):
Nakopíruj obraz do grafického editoru. Všechny elementy, o kterých hovoříš, se pokus zvýraznit tím, že je postupně vyplníš barvou. Jednotlivé fáze své práce porovnej a popiš.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Ze dvou reprodukcí výtvarných uměleckých děl, které máš k dispozici, vyhledej podobné a rozdílné obrazové prvky a jejich vztahy. Společně se pokusíme seřadit všechny obrazy podle jejich historické posloupnosti (počínaje nejstarším).

Metodický komentář:
Podobně jako u předcházející ilustrativní úlohy je i zde cílem úlohy naučit žáky rozpoznávat podobnosti a rozdílnosti stavby výtvarných uměleckých děl na základě analýzy (pojmenování) jejich obrazových prvků a jejich vztahů.

K analýze je vhodné předkládat žákům obrazy z odlišných výtvarných stylů a historických období (od říčních civilizací až do současnosti).
Vedeme žáky k tomu, aby se sami pokoušeli odlišit podle jednotlivých obrazových prvků a jejich vztahů rozdíly, a to nejdříve u výrazně odlišných stylů (např. mezi gotikou a klasicismem), později u děl čím dále stylově bližších (např. mezi renesancí a rokokem).
U figurativních obrazů můžeme za obrazový prvek považovat lidskou figuru a její části (např. typ nebo barvu oblečení u postav světců apod.). Největší důraz je třeba klást na analýzu vztahů obrazových elementů moderny, to je klíčem k pochopení mediální strukturace obrazu obecně.

Obr. č. 3
Pieter Breughel (st.) Lovci ve sněhu (Leden), Kunsthistorisches Museum, Vienna, Austria, 1565
https://cs.wikipedia.org/wiki/Pieter_Brueghel#/media/File:Pieter_Bruegel_d._%C3%84._106b.jpg (wiki commons) [cit. 2016-07-2].

Obr. č. 4
Pieter Breughel (st.) V zemi peciválů, Alte Pinakothek, Mnichov**,** olej na dřevě, 1567
https://cs.wikipedia.org/wiki/V_zemi_peciv%C3%A1l%C5%AF#/media/File:Pieter_Bruegel_d._%C3%84._037.jpg (wiki commons) [cit. 2016-07-2].

Jako jednu z variant zde uvádíme následující úkol, který analyzuje obrazy Pietra Breughela (st.) – příklad úkolu je záměrně formulován jako zadání žákovi):

Porovnej oba obrazy a pokus se určit, jakou část obrazové plochy na každém z nich zabírají lidské postavy. Domníváš se, že název prvního obrazu vyjadřuje zcela jeho námět vzhledem k postavám a jejich významnosti? Porovnej význam postav vzhledem k celku obrazu v obou dílech.
Zkus si představit, že namísto jídel rozmístěných v obraze se budou vyskytovat třeba svícny, židle nebo jiné předměty. Jak by se obraz pak jmenoval?

Ilustrativní úloha – obtížnost	excelentní

Pozorně si prohlédni reprodukci obrazu od Clauda Moneta a ukázku egyptského umění.

Obr. č. 5 a 6

Claude Monet, Maková pole, Muséed´Orsay, 1875
http://www.recantodasletras.com.br/poesiasdealegria/4661560 [cit. 2016-07-2].

Egyptské umění. Nebamunova hrobka, 1350 př. n. l. Britské muzeum
http://www.britishmuseum.org/visiting/galleries/ancient_egypt/room_61_tomb-chapel_nebamun.aspx [cit. 2016-07-2].

Zkus určit, ke kterému z následujících obrazů (obrazy uvedené níže) mají svým stylem obrazy od Clauda Moneta a ukázka egyptského malířství nejblíže a uspořádej obrazy do dvojic. Pokus se na každém obrazu u obou dvojic najít nejméně dva obrazové prvky, které považuješ pro daný styl za typické a podle kterých usuzuješ na stylovou podobnost obrazů.

Obr. č. 7

Georges Seurat, Nedělní odpoledne na ostrově Grande Jatte, 1884
http://pariz-pro-pokrocile.blog.cz/1410/nedelni-odpoledne-na-ostrove-grande-jatte-un-dimanche-apr-s-midi-l-ile-de-la-grande-jatt [cit. 2016-07-2].

Obr. č. 8
Pieter Breughel (st.) Zimní krajina s pastí na ptáky, soukromá sbírka, 1565
http://www.nostalghia.cz/webs/andrej/galerie/um_dila.php [cit. 2016-07-2].

Obr. č. 9
Mistr Vyšebrodského oltáře, Kristus na hoře Olivetské
https://www.novinky.cz/kultura/326846-vysebrodsky-cyklus-patri-k-nejcennejsim-obrazum-z-cirkevnich-restituci.html
[cit. 2016-07-2].

Metodický komentář:
Cílem úlohy je naučit žáky rozpoznávat a porovnávat obrazové prvky nejen v jejich odlišnosti (jako v úloze minimální obtížnosti), ale také nalézat podobné obrazové prvky na dalších obrazech. Žák si nejprve pozorně prohlédne učitelem vybrané dva obrazy/reprodukce různých stylů a pokouší se analyzovat/určit pro ně charakteristické prvky a jejich vztahy.
Následně jsou žákovi předkládány další obrazy (nejméně tři) reprezentující tři různé styly a na základě předchozí analýzy se žák rozhoduje, kterému z vybraných stylů obrazy nejvíce odpovídají a svoji volbu zdůvodní.
Je vhodné, pokud se i v této úloze žák sám snaží hledat historickou posloupnost obrazů.

Poznámka: *Uvedené reprodukce jsou zde jen jako jedna z variant možného výběru. Rozhodně by nemělo být opomíjeno současné umění!*

Očekávaný výstup	**VV-9-1-02** Žák užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie
Indikátor	2. žák sdělí (ústně či písemně), jaké podněty (zrakové, hmatové, čichové, sluchové) jsou zdrojem jeho zkušenosti, ze které při tvorbě vycházel

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

V obytném prostoru, v němž se nacházíš (školní třída, výtvarný ateliér, byt, kuchyně, apod.), najdi co nejvíce předmětů/objektů, které považuješ za zajímavé pro vnímání nejen zrakem, ale i dalšími smysly – jsou příjemné na dotyk, vyzařují teplo a chlad, mohou vydávat zvuk, vzbuzují čichový vjem, lze je ochutnat. Vyfotografuj je a vytvoř z nich soubory/galerie věnované jednotlivým smyslům - galerii dotyku, galerii tepla, galerii zvuku, galerii čichu a galerie chuti. Pokud Ti některé předměty/objekty evokují více smyslových vjemů, můžeš jejich fotografie zařadit i do více galerií (např. do čichové i chuťové).

Metodický komentář:
Cílem úlohy je naučit žáky, aby vnímali předměty/objekty jako zdroje různých smyslových podnětů a konfrontovali je s jejich vizuální podobou, která je reprezentována fotografiemi.

Ukázky z galerií:

Obr. č. 1–4
Sluchové vjemy

Obr. č. 5-8
Chuťové vjemy

Obr. č. 9-12
Hmatové vjemy

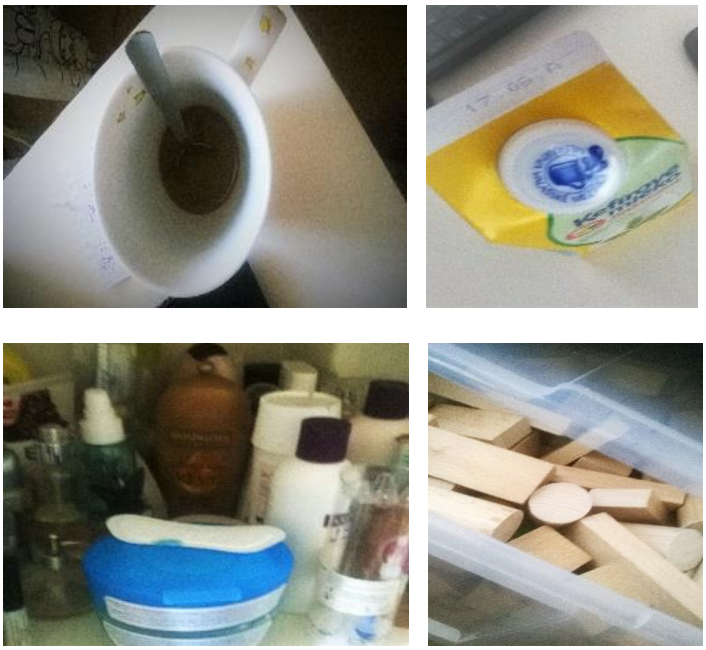

Obr. č. 13-16
Čichové vjemy
Autory fotografií jsou Jaroslav Vančát (1-8) a Anna Božena Kuchtová (9–16)

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Prohlédni si fotografie ze souborů/ galerií, které jsi vytvořil, a zamysli se, zda a jak by jednotlivé fotografie mohly ještě lépe vyjádřit smyslový vjem, kvůli kterému si je zařadil do příslušného souboru/galerie. Pokus se vytvořit fotografii (např. můžeš změnit osvětlení, zaměřit se na detail, texturu povrchu apod.), která bude podle tebe například více evokovat dotyk, chuť, apod.
Fotografie můžeš případně dokreslit (např. proudů, zachycujících směr, intenzitu, rytmus a další kvality zvuku, jež objekty vydávají), nebo je dotvořit plastickými materiály (vznikne tak reliéfní plastika), můžeš je i navonět apod.

Metodický komentář:
A/ Níže jsou uvedeny příklady vizualizace mimovizuálních smyslových účinků obrazů – haptického a čichového pocitu
Příklad č. 1 - surrealistické zdůraznění mimovizuálního smyslového účinku vizuálními prostředky:

Obr. č. 17
Meret Oppenheim, Object (LeDéjeuner en fourrure), 1936, Museum of Modern Art, New York
https://en.wikipedia.org/wiki/M%C3%A9ret_Oppenheim#/media/File:Object_(Le_D%C3%A9jeuner_en_fourrure).jpg
(wiki commons) [cit. 2016-07-2]

Příklad č. 2 - fotografie pro zdůraznění chuťového vjemu – fotografie je založená na přiblížení textury a účinku barevnosti jídla

Obr. č. 18

Příklad č. 3 - Podpora účinku dalšími objekty – pokud budeme pracovat s fotografií, je možné podpořit hmatový vjem dolepením různých textur, podobně jako v kubismu:

Obr. č. 19
Picasso, Zátiší s proutěnou židlí, 1912, Picasso Museum, Paris.
https://www.khanacademy.org/humanities/art-1010/early-abstraction/cubism/a/picasso-still-life-with-chair-caning
[cit. 2016-07-2].

B/ Ukázky práce s fotografiemi – jejich dokreslením byl zdůrazněn určitý smyslový vjem:

Obr. č. 20 a 21
Hmat - dotyky

Obr. č. 22 a 23
Čich – šíření vůně

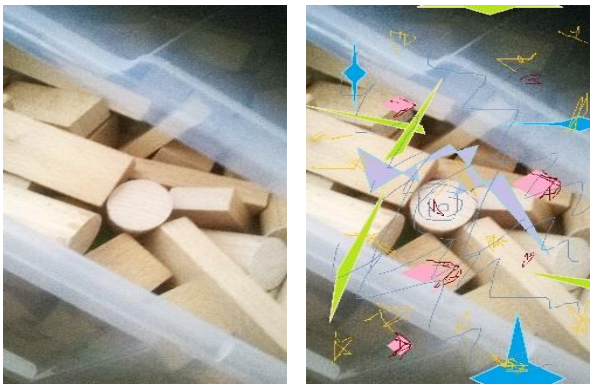

Obr. č. 24 a 25
Sluch – zvuky získané manipulací předmětů

Autorkou fotografií č. 20-25 je Anna Božena Kuchtová.

Poznámka: Úloha s optimální úrovní přímo navazuje na předcházející minimální úroveň.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Vyfotografuj tu část interiéru, k němuž se vztahují předměty, na které ses zaměřil. Pokus se v této fotografii různými způsoby (dokreslením, plastickým doplněním, úpravou fotografie apod.) zvýraznit smyslové podněty, které se váží k určitému místu (z kterých míst např. vychází zajímavé dotykové podněty, čichové podněty, apod.).
Vytvoříš si tak několik smyslových map. Jednotlivé smyslové mapy si porovnej a zkus určit, pro který smysl je dané prostředí nejvíce podnětné a ve kterých místech se smyslové podněty koncentrují.
Postup, který jsi využil při zobrazení smyslových účinků v interiéru, využij i venku, v exteriéru, v přírodě. I zde ti vzniknou smyslové mapy zvoleného místa.
Porovnej tyto mapy s mapami interiéru a zkus se zamyslet nad tím, které prostředí ti poskytlo pro jednotlivé smysly více podnětů.

Metodický komentář:
Postupem, který úlohy nabízejí, vizualizuje žák v prostoru, který zachytí fotografií, sítě různých smyslových ohnisek. Vytvoření smyslových map tak přispěje k nejen k uvědomění si toho, jaké informace jakým způsobem odkud přijímá, ale i k reflektování tvůrčích procesů a postupů.

Příklad fotografie prostoru pro tvorbu obrazu s vytčením výše uvedených smyslových účinků:

Obr. č. 26

Jedná se o příklad obrazu, který je využitelný i pro postupy uvedené v ilustrativní úloze optimální úrovně - zaměřené například na vnímání teploty u vybraných předmětů/objektů (lednička, sporák, mikrovlnná trouba, ústřední topení, hrnek s čajem, případně teplo či chlad sálající dovnitř oknem, apod).

Zadání pro excelentní úroveň je vhodné uskutečnit jako projekt (tématem se budou žáci zabývat dlouhodobě), nebo alespoň jako cyklus na sebe navazujících lekcí, při kterých budou mít žáci příležitost prozkoumat více různorodých míst a prostředí.

Doporučení: do zadání je vhodné zakomponovat i performativní prvek, kdy žáci vedle fotografování a tvůrčí práce s fotografií realizují výtvarnou akci přímo v interiérech.

Poznámka: autorem fotografií na obr. č. 26 je Jaroslav Vančát

Očekávaný výstup	**VV-9-1-03** Žák užívá prostředky pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá některé metody uplatňované v současném výtvarném umění a digitálních médiích – počítačová grafika, fotografie, video, animace
Indikátor	1. žák vybere a sestaví celek z nabídky obrazů, takto sestavený celek interpretuje

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Vytvoř dva cykly fotografií (každý cyklus by měl obsahovat tři až šest fotografií na téma Mé pocity z okolí školy, případně na další dohodnuté téma. Jeden cyklus by měl vyjadřovat to, co vnímáš v okolí školy za pozitivní a zajímavé, druhý pak to, co tě netěší. Všechny fotografie bez vlastního komentáře (nesděluj, zda vyjadřují negativní či pozitivní pohled), poskytni svým spolužákům – měli by mít dostatek času si je pečlivě prohlédnout.

Metodický komentář:
Důležité je, aby všichni fotografovali jedno společné téma, aby mohlo později dojít ke konfrontaci v komunikačním ověření. Je třeba, aby učitel uměl vybrat téma nejen podle vizuálních kvalit a kategorií (co se líbí vzhledem), ale aby téma mělo sociální nebo individuálně (zájem jednotlivce o danou otázku) reflektovatelnou povahu, aby žáci byli nuceni tvořivě vyhledávat, jaké vizuální zpodobení danému problému odpovídá.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Sumu fotografií, kterou máš k dispozici (jedná se o nekomentované fotografie od všech žáků ve třídě), zkus utřídit podle toho, zda si myslíš, že zachycují pozitivní či negativní vyjádření daného tématu. Vytvoř nejméně dva obrazové cykly složené z tří až pěti fotografií, které podle tebe vyjadřují první i druhý názor.

Metodický komentář:
V této úloze žák konfrontuje svoje představy o negativních a pozitivních rysech zadaného tématu s vyjádřením představ ostatních, které však ještě nejsou slovně charakterizovány. V této fázi tvůrčí činnosti je třeba nechat žáky rozhodovat samostatně, bez aktivní podpory učitele. Pokud se žák na učitele obrátí s prosbou o radu, je třeba vhodnými otázkami podněcovat žáka k jeho vlastní volbě, nikoliv rozhodnout za něj.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Každému cyklu, který jsi sestavil, dej název a název dej i každé fotografii. Názvy prodiskutuj s autory fotografií a zjisti, do jaké míry se vaše názory, shodují, částečně překrývají, jsou rozdílné nebo si odporují. Společně s autory coby kurátor zkompletuj výsledný soubor fotografií jak do cyklu s pozitivním stanoviskem, tak i se stanoviskem negativním.

Metodický komentář:
Náročnost této úlohy není v propracovanosti výsledné podoby cyklů fotografií, ale v tom, že žák diskutuje s jejich autory. Každý by měl dostat příležitosti vyjádřit svůj názor, který má podložený vlastní klasifikací děl (jejich pojmenováním), při čemž by výsledná podoba cyklů fotografií i jejich názvů měla být výsledkem vzájemného konsensu.

Teoretický komentář k úloze, zejména o vztahu k současnému výtvarnému umění – viz: Magdaléna Novotná, HowI´mBecoming a Teacher – profesní identita studentů učitelství. Výtvarná výchova 2/2016, roč. 56, s. 9–18.

Očekávaný výstup	**VV-9-1-04** Žák vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky již existujících i běžně užívaných vizuálně obrazných vyjádření
Indikátor	1. žák vybere takové obrazové prvky a jejich vztahy (například harmonická a kontrastní barevnost, objemové nebo lineární vyjádření objektů, detailní propracování nebo stylizace tvarů, figurativní nebo nefigurativní pojetí), které považuje pro samostatně zvolené či zadané téma za nejvhodnější 2. žák najde na příkladech děl dalších autorů obrazové prvky a jejich vztahy, které při tvorbě použil

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

František Kupka, Kruhové a přímočaré, 1937, Národní galerie v Praze.
http://www.navzduchu.cz/ostatni/archiv-ostatni/rychle-jede-slunecni-paprsek/ [cit. 2016-07-2].

Prohlédněte si důkladně obraz Františka Kupky s názvem Kruhové a přímočaré. Myslíte si, že jej název vystihuje? Co a kde byste na obraze doplnili s použitím co nejmenšího počtu prvků, aby jeho název mohl být pouze „Kruhové“ nebo pouze „Přímočaré“? Ke změně reprodukce použijte obrazové prvky, vystřižené z barevného papíru nebo úpravu proveďte v grafickém editoru. Zjistěte, kolik elementů jste potřebovali ke změně na „kruhové“ a kolik na „přímočaré“.

Metodický komentář:
Úloha je zaměřena na analýzu obsahu nefigurativního obrazu. Vychází z jeho relačního chápání, tzn. z hodnocení vztahů mezi prvky, z nichž se obraz skládá. Žáci si tyto vztahy uvědomí nejlépe, když je mohou sami proměňovat.
Velmi vhodné je pro proměny obrazu využívat grafický editor.
Učitel by měl žáky k proměnám obrazů především inspirovat, měl by je nechat uvažovat nad tím, co jednotlivé změny znamenají, měl by je vést k tomu, aby jednotlivá řešení porovnávali (ve vztahu k zadání), případně by měl nabízet alternativy (nikoli však tím, že je vytvoří či dokonce práce žáků „opraví“) zejména kladením otázek – např.: Co se stane, když přidáš další kruh? Kam a proč jej vložíš? - a upozorňovat na význam různých řešení a variant, které vzniknou.

Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům. Zadání může být různě variováno.

Obr. č. 1 a 2
Kruhové Přímočaré

Komentář: na první ukázce spočívá řešení v tom, že jsou k původnímu obrazu přidány výrazné kruhové prvky, které jsou navíc umístěny v 1. plánu (vepředu obrazu). Jejich dominance je podtržena výraznou barevností a velikostí kruhových ploch, které navíc zakrývají jak vertikální, tak horizontální linie.
Druhá ukázka pracuje se stejným principem, avšak pozornost je zaměřena na vertikální a horizontální linie. Úpravy reprodukce původního obrazy byly vytvořeny v grafickém editoru.

Autorem fotografií na obr. 1 a 2 je Jaroslav Vančát

Jednou z variant zadání je, že prvky „kruhové a přímočaré“ mohou žáci vyhledávat v různých prostředích, která navštíví, nebo v kterých se běžně pohybují. Může se jednat o funkční prvky v interiéru budov (obr. č. 3–6), seskupení různých předmětů (obr. č. 7) apod. I zde pak mohou přemýšlet a navrhovat změny, které by ještě více podtrhovaly vybranou vlastnost.

Obr. č. 3-7
Autorkou fotografií na obr. č. 3–7 je Markéta Pastorová

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Zkuste si vytvořit své vlastní prvky (nebo si je vybrat z nabídky) a z nich sestavit váš vlastní obraz „Kruhové a přímočaré“.
Hledejte si různé varianty a zkoušejte si prvky (různorodé linie a kruhy) postupně přidávat a řadit tak, abyste dosáhli řešení, se kterým budete spokojeni.
Pojmenujte, co bylo pro vaše řešení typické, čím se vyznačovalo. Najděte podobná, či naopak co nejvíce odlišná řešení u svých spolužáků.

Metodický komentář:
Zde je důležité, aby se žák sám rozhodl, zda vytvoří obraz, který bude vyjadřovat obojí – Kruhové a přímočaré, nebo spíše jen Kruhové či jen Přímočaré. Zadání může být modifikováno tak, že učitel

žákovi předkládá různé alternativy a nechá jej, aby sám rozhodl, které z nich více odpovídají danému zadání/tématu a případně navrhoval varianty další.

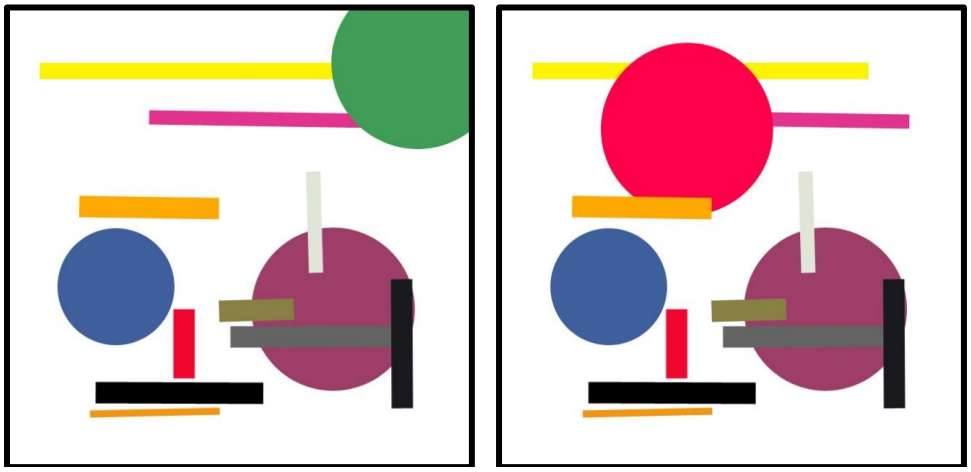

Obr. č. 8. a 9

Komentář: O alternativách je vhodné diskutovat a zaměřit se například na: vzájemný poměr počtu jednotlivých elementů, jejich velikostí, vzájemných vzdáleností, překrývání.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Vlastní sestavu prvků na téma Kruhové a přímočaré, vytvořenou v grafickém editoru, proměň na více kruhovou nebo více přímočarou nikoli přidáváním či odebíráním jednotlivých prvků, ale změnou jejich vzájemných velikostních poměrů, změnou jejich barevných kvalit a změnou jejich umístění ve vrstvách. Popiš, jakou změnu jsi udělal a jakého jsi dosáhl výsledku.

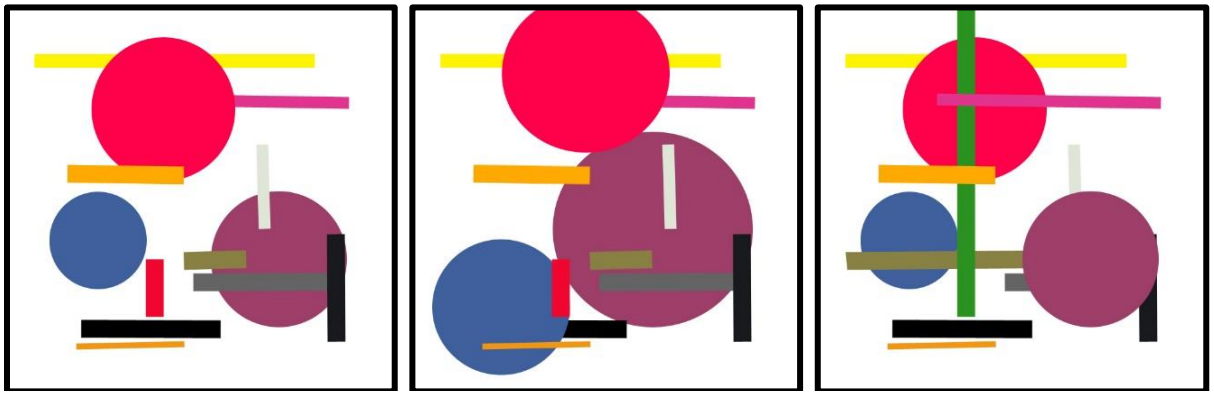

Obr. č. 10–12

Autorem fotografií na obr. č. 8-12 je Jaroslav Vančát

Zadání: všimni si, o kolik bylo nutné jednotlivé elementy zvětšit, posunout, překrýt. Porovnej původní a nově vzniklou variantu.

Metodický komentář:

Schopnost vědomě směřovat k výslednému obrazu nebo jej naopak vysvětlit z hlediska uplatnění vzájemných vztahů vizuálně obrazných elementů je zásadní kvalitou tvůrčí práce.

Důležité je, aby žáci byli schopni slovně vyjádřit nejen to, jak postupovali, k jakému výsledku dospěli, ale aby také dokázali měnit povahu obrazového vyjádření na základě slovních pokynů.

Podmínkou však je, že se nesmí nikdy od žáka vyžadovat naplnění předem daných „vzorových“ řešení.

Očekávaný výstup	**VV-9-1-05** Žák rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku a v rovině sociálně utvářeného i symbolického obsahu
Indikátor	2. žák najde ty části obrazu, které mohou především působit na jeho smysly nebo vyjadřovat jeho jedinečnou osobní zkušenost či představu nebo jejich obsah může být společně sdílen

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Půjdeme se podívat na nejstarší obraz, který je v našem městě (vesnici, obytné čtvrti apod.) veřejně přístupný. Každý z vás obraz samostatně zdokumentuje (fotografií, kresbou, popisem). Následně k němu budeme vyhledávat co nejvíce informací z dostupných zdrojů. Informace shromáždíme a pokusíme se zaměřit zejména na dosavadní interpretace obrazu. Nakonec obraz zařadíme do stylu, k němuž patří.

Metodický komentář:

Obr. č. 1
http://www.sedlcanske-noviny.cz/cz/clanek/kancional-slovo-nezname-i-zname-video.html [cit. 2016-07-2].

Jako příklad si můžeme uvést nejstarší dostupný obraz pro město Sedlčany. Je jím obraz literátského bratrstva ze Sedlčanského „Krčínova“ kancionálu, pořízeného na konci 16. stol. Jedním z úkolů může být zjistit, za jakých okolností obraz (kancionál) vznikl, jakou úlohu měl v životě města, literátského bratrstva. Jak obraz či jeho jednotlivé části reflektují tehdejší renesanční styl (zda jde o malbu náboženského charakteru, jak se zde projevuje soudobý život a dobové reálie, apod.).

Jedná se o ukázku lekce, která přesahuje do více vyučovacích hodin a která i na minimální úrovni náročnosti může mít různé modifikace podle lokality, ve které se škola nachází, existence paměťových institucí, přístupnosti zdrojů apod. Pokud bychom se danou problematikou chtěli zabývat v rámci projektu, bylo by vhodné, aby se nejstarší veřejně dostupný obraz (častěji se věnuje pozornost historickým stavbám, či jednotlivým architektonickým prvkům, ale jen zřídka obrazům) pokusili samostatně najít žáci ve dvojicích či malých skupinkách. Podle výsledků z průzkumu je pak možné se společně domluvit na jednom díle, které bude vybráno pro další zkoumání, či se postupně zaměřit na vybraná díla, případně i na všechna. Může tak vzniknout velmi zajímavá „obrazová mapa“ daného místa pokrývající různě dlouhé historické období. Obdobné zadání se pak může týkat i současných obrazů/soch veřejně přístupných.

Ilustrativní úloha – obtížnost	optimální	

Přemýšlej, co je hlavním námětem nejstaršího dohledaného obrazu a v čem by byl obraz se stejným námětem jiný, kdyby vznikl v dnešní době. Ber v úvahu ráz krajiny, staveb, život a práci lidí, oblečení, vzhled. Zkus obraz podobného námětu, ale zasazeného do současnosti, vytvořit prostředky, které máš oproti tehdejšímu autorovi k dispozici (fotografie, video, úpravy obrazu v editoru, apod.). Můžeš využít kresby, malby, koláže apod.

Metodický komentář:
Analýzu obrazu je třeba vést přes obsah. V případě našeho obrazu (uvedeného jako příklad) „nelze při jeho „převedení“ do současnosti“ pouze zkopírovat postavení figur, ale celý smysl obrazu, spočívající v reprezentaci důležitých osob literátského bratrstva. Co vše by mohlo vyjadřovat důležitost spolku a čím by se reprezentovaly (jakými atributy úspěchu a moci) důležité osoby spolku dnes? V této souvislosti lze upozornit na to, jak se vylepšuje vzhled zobrazených osob prostřednictvím grafických editorů.

Nejstarší nalezené obrazy (v různých místech) budou mít pravděpodobně náboženský charakter. Jako východiskem pro vlastní tvorbu žáků může být diskuse o tom, zda je dnes něco stejně tak důležité jako kdysi náboženství (co může překonat dočasnost), v čem dnes spočívá příslušnost k nějaké sociální skupině a jak je vyjádřena. I u náboženského obrazu se však pokusíme nalézt reálie, jejichž analýza by byla žákům přístupná skrze jejich vlastní zkušenosti (např. u obrazů kláštera, kde jsou v ambitech vyobrazeny různé zázraky, avšak také reálie, v nichž se odehrávaly – jaký ráz měla krajina před založením stavby, jakými fázemi stavba postupně prošla apod.

Ilustrativní úloha – obtížnost	excelentní

Co by mohlo být hlavním námětem obrazu a jakými prostředky by měl být obraz vytvořen, aby podle tebe co nejvýstižněji vyjádřil současnou epochu (obdobně jako onen historický vyjadřuje svoji epochu) s vlastnostmi, které by byly v budoucnosti podobně považovány za charakteristické? Prodiskutuj námět obrazu se spolužáky a společně vytvořte obraz reprezentující vaše (případně i obecné) mínění o dnešní době. Kromě námětu obrazu a jeho konkrétního obsahu berte v úvahu také prostředky, které současná vizuální tvorba užívá – koláž, nová média, stylizace, nefigurativní prvky, apod.
Zkuste obraz umístit tak, aby byl veřejně přístupný, či aby byl dostupný co nejširší veřejnosti (podobně, jako byl veřejně přístupný nejstarší obraz, který byl na počátku vašeho bádání).
Proveďte průzkum mínění diváků a zaměřte se na to, jak chápou Vás obraz, jaká témata považují za naléhavá, zda některá témata výrazně převažují apod.

Metodický komentář:
Obtížnost úlohy spočívá zejména ve schopnostech žáků diskutovat o variantách obrazového vyjádření, možnostech výběru a uplatnění prostředků, organizačním zvládnutí tvorby společného díla a osobním nasazení při prezentaci výsledku reprezentativního (nikoli pouze osobního) obsahu.

Důležité je otevřít s žáky otázky prezentace „ducha“ dnešní doby v různých médiích. Možnosti, ale i úskalí využití sociálních sítí pro prezentaci společně vytvořeného obrazu a výhody i omezení prezentace obrazu v některém architektonickém prostoru či veřejných prostorách institucí apod.

Očekávaný výstup	**VV-9-1-06** Žák interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků
Indikátor	1. žák rozpozná charakteristické prvky uměleckého díla a architektury a utřídí je do skupin podle uměleckého směru a historické epochy

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Snaž se ve svém okolí najít co nejvíce historických budov, historických výtvarných děl (obrazů a soch) a designových objektů (nábytek, oděv, šperky). Díla vyfotografuj a uveď místo, kde se nalézají.
Místa, kde jsi umělecká díla viděl a okolnosti, za kterých ses s nimi seznámil, se pokus rozdělit do kategorií (například: ve veřejných budovách při jejich návštěvě se školou; na náměstích při výletech s rodiči; na periferii města při procházkách ve volném čase; v parku v místě bydliště; na návštěvě u prarodičů apod.)

Metodický komentář:
Cílem zadání je co nejpřirozeněji povzbudit všímavost žáků k historickým architektonickým památkám, výtvarným dílům i designovým objektům.
Zadání je vhodné pro dlouhodobější projekt. Vzhledem k tomu, že má motivovat žáky k zájmu o umělecké památky zejména v místě, kde žijí, můžeme podpořit sociální stránku projektu následovně: za každou fotografii stejné umělecké památky, které vyfotografovali i další žáci, se znásobí koeficientem body těm žákům, kteří již mají ve svém portfoliu tuto fotografii (důležité je, aby byla vlastní, nikoli kopie z webu).
Tato metoda vede k sociálnímu sdílení vyfotografovaných objektů a každý může takto podněcovat ostatní k tomu, aby se šli podívat na daný objekt a vyfotografovali jej (zde se může dát prostor i pro módní „ „selfíčka“) - což má přinejmenším ten význam, že si žáci uvědomí, kde se jaké památky v daném místě či lokalitě nacházejí.

Jednou z variant průpravy ke splnění výše uvedeného úkolu může být následující zadání: *Zkus ke každému obrazu najít architekturu v odpovídajícím slohu a seřaď slohy v historické posloupnosti.*

Obr. č. 1
Koláž a foto Jaroslav Vančát

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Zkus nalezené a osobně zdokumentované památky a výtvarná díla zařadit do historických slohů. U každé památky vyfotografuj, nakresli charakteristický prvek, podle kterého ji můžeš přiřadit k určitému historickému slohu (např. gotická klenba, barokní šerosvit, náboženský námět, apod.)

Metodický komentář:

Obr. č. 1–2

Komentář:
Ilustrační fotografie představují ukázky významných architektonických památek, které si žák vyfotografoval za různých okolností (obr. č. 1 je místo, kterým každý den chodí do školy, obr. č. 2 je fotografie galerie Uffizi, kterou navštívil se svými rodiči). To, že si žák místa a okolnosti kategorizuje, mu také pomáhá si uvědomit, s kým může ty které zkušenosti, poznatky, prožitky sdílet a vzájemně se obohacovat.

Obr. č. 3-5

Komentář:
Zatímco u 1. objektu sis jako charakteristický prvek vybral barokní voluty, u druhého objektu jsi zvolil renesanční okna.

Obr. č. 6–9
Fotografie obr. č. 1–9: Jaroslav Vančát

Komentář:
Zadání může vést také k dlouhodobému zájmu žáka o charakteristické architektonické prvky a o vlastní vytváření si jejich databáze.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Zkompletuj si sbírku vlastních fotografií uměleckých děl a architektonických památek a podle charakteristických prvků je zařaď do souborů tak, aby každý sloh zastupovala alespoň jedna fotografie architektonické památky, jednoho obrazu, jedné plastiky či soch; designu – mobiliář, nebo oděv, apod. Ve svém okolí se obvykle můžeš setkat s uměleckými a architektonickými díly slohů: románského, gotického, renesančního, barokního, klasicistního, romantického, secesního, moderny. Vytvoř soubor vlastních fotografií objektů z každého z uvedených slohů v co největším množství uvedených kategorií – od architektury přes malbu a plastiku po design. Svoji sbírku prezentuj spolužákům.

Metodický komentář:
Zadání má především motivovat k tomu, aby se žáci přirozeným způsobem seznámili s co největším množstvím uměleckých děl a architektonických památek v co největším rozsahu uměleckých výtvarných slohů. Důležité je, aby nebyl vynechán často opomíjený design.
Je možné si společně vytvořit různé mapy slohů a jednotlivých druhů výtvarných projevů proto, aby se žáci lépe orientovali v tom, co již mají zdokumentováno a co jim ještě chybí. Je vhodné, aby si postupně připravovali album v elektronické podobě a to pak ostatním prezentovali.

Poznámka:
Úkol je sice primárně zaměřený na rozpoznávání historických slohů, ale způsob praktického provedení vede zákonitě k seznámení žáků s principy tvůrčí fotografie (kompozice, úhel záběru, hloubka ostrosti, světelný kontrast atd.)

Očekávaný výstup	**VV-9-1-07** Žák porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů.
Indikátor	3. žák prezentuje výsledek vlastní tvorby; svoji interpretaci porovná s interpretacemi ostatních (spolužáků, učitelů, členů rodiny apod.); sdělí, v čem se interpretace shodují, a v čem se odlišují

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Projdi si všechna svá výtvarná díla vzniklá v uplynulém období (např.: na konci pololetí, školního roku) a do svého portfolia vyber ta, která se tobě jako autorovi nejvíce líbí. Portfolio zdokumentuj a ulož si je v elektronické podobě.
Následně vyber ta díla (bez ohledu na to, zda se tobě jako autorovi líbí, či nikoli), o kterých se domníváš, že se budou líbit tvým spolužákům (rodičům, sourozencům) a toto portfolio rovněž zdokumentuj.
Obě portfolia porovnej a zjisti, zda a v jakém poměru obsahují shodná díla. Pokud se vzájemně liší, tak přemýšlej a pokus se vyjádřit, proč tomu tak je.

Metodický komentář:
Úloha pomáhá k uvědomění si vícenásobného smyslu portfolia, které bývá většinou chápáno pouze jako reprezentace tvůrce.
V této úloze žák poznává své portfolio jako podklad pro hledání dalšího směru tvorby a dialog s diváky. Nejde o to, aby se žák přizpůsoboval ve své tvorbě tomu, co očekávají od něj různé skupiny diváků, ale aby si více uvědomil, co je pro jeho tvorbu typické, co je pro něj podstatné a v čem se jeho pohled na vlastní dílo shoduje, či liší od pohledu ostatních. Portfolio tak může podporovat precizaci vyjadřování se a prezentaci svého tvůrčího záměru.

Obr. 1–3

Obr. 4–6
Komentář:
Jedná se o ilustrativní ukázku vybraných fotografií z cyklu s názvem Parky. Zatímco 1. portfolio představuje fotografie, které autor považuje za zdařilé – zdůrazněny jsou zde vztahy mezi objekty (kmeny stromů, detaily sochy, architektonický prvek v prostoru), ve 2. portfoliu se pozornost zaměřila na celkový pohled do parku.
Autor předpokládá, že tyto fotografie budou více přijaty, neboť se jedná o konvenčnější zachycení tématu.

Délka časového období, za které je vhodné výstupy uspořádat do portfolia, je zde uvedena pouze orientačně. U portfolia je účelné vázat se na ukončení projektu, tématu, kterému se žák/žáci dlouhodobě věnovali apod.
Sebereflexivní (autorský) pohled na portfolio by mohl i na této úrovni doplnit výběr z „druhé strany“ (uskutečněný např. hlasováním spolužáků). Tím by se také potvrdil, nebo vyvrátil předpoklad autora o tom, co se jim bude líbit.

Autorkou fotografií na obrázku 1–6 je Markéta Pastorová

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Pokus se o hlubší hodnocení děl vybraných do portfolií z různých hledisek.
Nejdříve je zhodnoť ze svého hlediska a díla, o kterých bys jednoduše řekl, že se ti líbí, zkus popsat a sdělit, proč tomu tak je. Soustřeď se na ty stránky díla, které můžeš vnímat svými smysly - na uplatnění tvarů a barev a dalších obrazových prvků, na jejich vztahy (např.: hustota, pravidelnost, nepravidelnost, symetrie, rytmus, apod.)
V oblasti nadosobního (sociálního) působení těchto děl:
a) zjisti, zda a jak mohou být tvá díla přijata na základě běžného očekávání diváků (toho, že diváci jsou na určité obrazy zvyklí a tvoje obrazy se jim nějakým způsobem podobají)
b) zkus vyhledat v historii umění příklady uměleckých děl, o kterých se domníváš, že se dílům ve tvém portfoliu něčím podobají a zkus přemýšlet, čím mohou být pro diváka zajímavé. Zkus naopak zjistit, zda mezi obrazy v tvém portfoliu najdeš takové, o kterých se domníváš, že mohou na diváka zapůsobit něčím zvláštním (překvapivým). Zkus si uvědomit, z čeho tato zvláštnost (překvapení) může pramenit, co může být příčinou takovéhoto působení (např. sis mohl všimnout některých věcí, které jsi předtím neviděl; nebo jsi zvládl to, co ti předtím činilo obtíže – např. plastičnost, barevný soulad, apod.)
Nakonec se zamysli nad tím, kolik vybraných děl ve tvém portfoliu se ti prostě jen líbí, kolik je těch, o kterých si myslíš, že se mohou líbit také ostatním, a těch, které ukazují, že jsi na něco pro sebe nového přišel, nebo že sis něco nového vyzkoušel, objevil, uviděl.
Zamysli se nad tím, kterým obrazům dáváš přednost a proč tomu tak je.

Metodický komentář:
Žák má dostat příležitost k tomu, aby si uvědomil, do jaké míry naplňuje svou tvorbou očekávání druhých (ve škole, doma) a do jaké míry při tvorbě vychází z vlastních nároků a potřeb. Dalším přínosem zadání je to, že umožňuje žákovi uvědomit si, z kterých výtvarných či mediálních zdrojů pocházejí ohniska stylu jeho vyjadřování.

Ilustrativní úloha – obtížnost	excelentní

Svá portfolia nech interpretovat svým spolužákům (rodičům, učitelům) a vyber ta, která se jim nejvíce líbí, těm se dále věnujte. Zjisti, která je upoutala proto, že jim něco připomínají, a která proto, že jsou pro ně něčím nezvyklá, že mají v sobě nějaké překvapení.
V prvním případě se pokus zjistit, jaká již existující díla jim ta tvoje připomínají.
Pokud tvá díla působila na někoho něčím překvapivě, tak vyhledej ze svých obrazů také ty, které překvapily něčím tebe. A zkus zjistit důvody jejich neobvyklosti.

Pokus se vyhodnotit, jak diváci na tvá díla pohlížejí a zda od tebe spíše očekávají, že se svojí tvorbou přiblížíš nějakým již známým uměleckým dílům, nebo zda dokážou najít a ocenit tvůj určitý osobní objev, vlastní představivost a obraznost.

Metodický komentář:
V sociální recepci má žák příležitost k tomu, aby odstoupil od vlastního estetického hodnocení svých děl a zjistil, zda jeho práce odpovídají spíše společenskému očekávání či je v nějakém směru překračují.

Očekávaný výstup	**VV-9-1-08** Žák ověřuje komunikační účinky vybraných upravených či samostatně vytvořených vizuálně obrazných vyjádření v sociálních vztazích, nalézá vhodnou formu pro jejich prezentaci
Indikátor	2. žák určí, co je pro daný typ vizuálního vyjádření charakteristické

Ilustrativní úloha – obtížnost	**minimální**	

Vyberte si z nabídky reprodukcí (buď v tištěné, nebo v elektronické podobě) obraz (na výběr máte obrazy od začátku renesance do umění moderny), který vás zaujal (např. obraz v romantickém stylu).

Rozdělte reprodukci obrazu podle rozdílů v tonalitě (světlých a tmavých tónů) na části, které jsou celistvé, například světlostně nebo barevně ve srovnání se sousedními částmi.

Porovnejte poměr světlých a tmavých částí (např. výrazně převažují tmavé tóny, obraz má vyrovnaný poměr tmavých a světlých tónů, převažují světlé tóny, apod.).

Prohlédněte si další reprodukce (zaměřte se na obrazy, které znáte) a pokuste se nalézt obraz, o kterém se domníváte, že má stejný poměr částí s tmavými a světlými tóny.

Stejným postupem (analýzou) se přesvědčte, zda tomu tak opravdu je.

Metodický komentář:
Jako příklad uvádíme analýzu obrazu: Théodor Géricault, Vor Medúzy, 1818, Louvre, Paříž
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:JEAN_LOUIS_TH%C3%89ODORE_G%C3%89RICAULT_-La_Balsa_de_la_Medusa_(Museo_del_Louvre,_1818-19).jpg [cit. 2016-04-18].

Obr. č. 1–3
Autorem obrázku 2–3 je Jaroslav Vančát

Analýzu můžeme použít např. k ujasnění poměru tmavých a světlých barev na obraze, třídit lze nejen na dvě, ale na více částí (nejtmavší, nejsvětlejší, střední) k zjištění, která z tonalit převažuje.

Ilustrativní úloha – obtížnost	**optimální**	

Stejný způsob využij pro zkoumání obrazů dalších výtvarných směrů a epoch. Výsledky zkoumání navzájem porovnej. Nalezni další příklady, obrazů v tmavých a světlých tonalitách, s největším či nejmenším světlostním kontrastem.
U obrazů, které jsou v jedné tonalitě, uplatni analýzu na zjištění podílu teplých a studených barev.
Vybrané obrazy se pokus přiřadit k jednotlivým obdobím a stylům.

Metodický komentář:

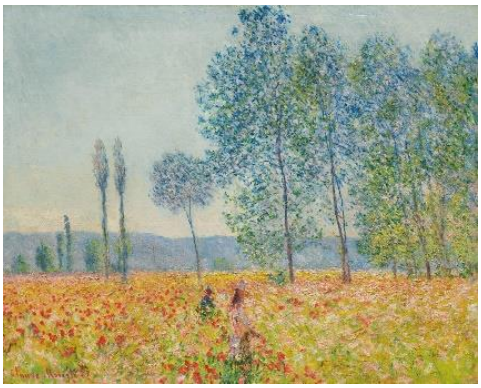

Obr. č. 4
Claude Monet, Pod topoly, 1887
http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2014/impressionist-modern-art-evening-sale-n09219/lot.28.html
[cit. 2016-04-18].

Obr. č. 5 a 6
Ukázka analýzy rozdělení obrazu postimpresionismu na tři části podle teploty barev - vlevo nahoře nejstudenější, dole vpravo nejteplejší.
Autorem obrázků č. 5 a 6 je Jaroslav Vančát

Ilustrativní úloha – obtížnost	**excelentní**

Namaluj na základě znalostí a zkušeností získaných při analýze obrazů vlastní obrazy. Namaluj obraz, který může působit tajemně, obraz, který celý září, obraz, který má několik míst s výrazně odlišnou tonalitou, apod.
Zamysli se na tím, zda to, jak obraz působí, odpovídá tvému záměru. Jaký podíl tmavých a světlých ploch má tvůj obraz? Mohl bys zamýšlený účinek obrazu ještě více zdůraznit změnou poměru světlých a tmavých ploch? Namaluj další variantu obrazu. Následně se pokus namalovat obraz v jednotné tonalitě, ale s užitím teplých a studených odstínů barev.

Metodický komentář:
Světlostní a barevně teplotní kontrasty obrazu jsou zásadními kvalitami pro jeho účinek, a proto je zapotřebí jim věnovat pozornost.
Popsaná cvičení vedou žáky k pochopení účinků těchto kontrastů (světlostní a barevně teplotní) ve stavbě obrazu.
Důležité také je, aby se skutečně jednalo o malbu, tedy o zobrazení s plným pokrytím celé plochy barevnými tóny, nikoliv pouze o vybarvování tvarů.

ZÁVĚR

Na závěr je zapotřebí ještě připomenout, že se jedná o podpůrný metodický materiál ke standardům Výtvarné výchovy pro základní vzdělávání, který má především inspirovat pro určitý způsob uvažování a přemýšlení o vzdělávacím obsahu současného pojetí výtvarné výchovy, nikoliv o komplexní metodickou příručku.

Materiál také záměrně respektoval autorská pojetí ilustrativních úloh a metodických komentářů tak, aby i na malém prostoru byla předvedena co možná největší různorodost přístupů k výuce, byť v rámci definovaných indikátorů.

Z tohoto důvodu si materiál nekladl za cíl, aby jednotlivé ilustrativní úlohy byly zpracovány jednotně jak po stránce obsahové, tak formální – například ve stejné proporčnosti textu a obrazové dokumentace. Některé úlohy proto jen naznačují způsob uvažování, zatímco jiné uvádějí podrobněji jednotlivé fáze tvůrčí činnosti žáků – konkrétnější zadání - a doplňují je ilustrativními fotografiemi. V žádném případě se však nejedná o vzory k nápodobě, vzory toho, jak mají výstupy žáků vypadat, ale snaží se upozornit na důležitý princip, kterého se zadání týká.

Doporučená literatura je uvedena pouze výběrově. Větší pozornost se záměrně věnuje textům zveřejněným na Metodickém portálu rvp.cz, které přímo vznikaly na podporu koncepce výtvarné výchovy, jako podpůrné metodické materiály k výuce. Doporučujeme proto čtenářům, aby se články a jejich obsahem inspirovali.

Při tvorbě ilustrativních úloh byly využity podklady pracovní skupiny pro tvorbu standardů VV, jejímiž členy byli:

Mgr. Ivana Brožová, ZŠ Chrudim

Mgr. Marie Horváthová, ZŠ Otovice

Mgr. Milena Kusá, ZŠ Praha 5

PaedDr. Markéta Pastorová, NÚV

Mgr. Radka Růžičková, Ph.D., ZŠ Hostomice, KVU, UJEP Ústí nad Labem

doc. PhDr. Jaroslav Vančát, Ph.D., KVK FPE ZČU v Plzni

DOPORUČENÁ LITERATURA - VÝBĚR

FISCHER, Zdeněk, HAVLÍK, Vladimír a HORÁČEK, Radek. *Slovem, akcí, obrazem – příspěvek k interdisciplinaritě tvůrčího projevu.* 1 vyd. Brno: Vydavatelství Masarykovy university, 2010. 208 str. ISBN 978-80-210-5389-2

FULKOVÁ, Marie. *Diskurs umění a vzdělávání*. Praha: H+H 2008, ISBN 978-80-7319-076-7.

HAVLÍK, Vladimír, PASTOROVÁ, Markéta a VANČÁT, Jaroslav. Integrace mediální výchovy do vzdělávacího oboru výtvarná výchova. In: Pastorová, Markéta, Jirák, Jan (ed.) K integraci mediální výchovy. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2015. S. 95 - 123. ISBN 978-80-244-4624-0. Dostupné elektronicky z: http://kvv.upol.cz/images/upload/files/medialni%20vychova%20sazba%20def.pdf

HAVLÍK, Vladimír. Mezi performancí a videoartem. Olomouc, 2012. ISBN978-80-244-3153-6 interaktivní DVD

HORÁČEK, Radek. *Umění bez revolucí? Proměny soudobého výtvarného umění.* Brno: Barrister&Principal, 2015. ISBN 978-80-7485-066-0.

HORÁČEK, Radek, ZÁLEŠÁK, Jan. (eds) 2007. *Aktuální otázky zprostředkování umění (teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova).* Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4371-8.

JAŠURKOVÁ, Petra. *Nápadník do hodin výtvarné výchovy*. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0175-3.

MORGANOVÁ, Pavlína. *Akční umění*. Olomouc, 1999. ISBN 80-7198-351-9.

PASTOROVÁ, Markéta, VANČÁT Jaroslav. *Výtvarná výchova jako součást vzdělávací oblasti Umění a kultura v připravovaných kurikulárních dokumentech*. In: Šteiglová, T., (ed.) Výtvarná výchova a mody její komunikace. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2004. S. 128-138. ISBN 80-244-0779-5.

RUSNÁKOVÁ, Katarína. História a teória mediálneho umenia na Slovensku. 1. vyd. Bratislava: Vysoká škola výtvarných umění v ediční řadě AfadPress, 2006. 300 s. ISBN 80—89259-04-9.

RŮŽIČKOVÁ, Radka. *Relační myšlení dětí při (dynamické) konstrukci vizuálního prostoru*. Ústí nad Labem: UJEP, 2013. ISBN 978-80-7414-627-5.

SKŘIVANOVÁ-UHL, Věra. (eds.), Pedagogika umění, umění pedagogiky. Ústí nad Labem: UJEP, 2014. ISBN 978-80-7414-663-3.

STURKEN, Marita - CARTWRIGHT, Lisa. Studia vizuální kultury. Praha: Portál, 2009. 471 s. ISBN 978-80-7367-556-1.

VANČÁT, Jaroslav. Vývoj obrazivosti od objektu k interaktivitě. Předpoklady gnozeologické analýzy obrazové stránky nových médií. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2009. 248 str.

ISBN 978-80-246-1625-4.

VANČÁT, Jaroslav. Poznávací a komunikační obsah výtvarné výchovy v kurikulárních dokumentech. Praha Mac 2003. 32 str. ISBN 80-860-1590-4.

ZHOŘ, Igor., HORÁČEK, Radek., HAVLÍK, Vladimír. *Akční tvorba*. Olomouc, 1990. ISBN 80-7067-0746.

ZHOŘ, Igor. *Výtvarná výchova v projektech I.* Pracovní sešit pro 6. a 7. ročník. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 1995. 87 s. ISBN 80-85808-30-7.

ZHOŘ, Igor. *Výtvarná výchova v projektech II.* Pracovní sešit pro 8. a 9. ročník. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 1997. 87 s. ISBN 80-85808-49-8.

DOPORUČENÉ ZDROJE - VÝBĚR

BREJCHA, Šimon. *Výtvarka není běžné vyučování*. Metodický portál, 2011. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/303/

Čulík, Nikola. *Hranice kresby*, Metodický portál, 2011. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/12529/HRANICE-KRESBY.html/

HŘIVŇACKÝ David. Různé přístupy k tvaru a prostoru. Metodický portál, 2008. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/2790/RUZNE-PRISTUPY-K-TVARU-A-PROSTORU.html/

KITZBERGEROVÁ, Leonora, Pastorová, Markéta. *Proměny malířství v období impresionismu*. In: Klíčové kompetence ve výuce na základní škole a gymnáziu. Národní ústav pro vzdělávání, Divize VÚP, 2011. s. 114 – 121. ISBN: 978-80-87000-72-4 [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/Klicove_kompetence.pdf

O'ROURKE, Ryan. Různé podoby krajiny. Metodický portál, 2014. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/2190/RUZNE-PODOBY-KRAJINY.html/

Participace dětí a mládeže na kultuře a umění prostřednictvím zážitku. Sborník příspěvků z konference. Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha 2015.
ISBN 978-80-7068-299-9. [cit. 2016-03-11].
Dostupné i elektronicky z:
http://www.nipos-mk.cz/wp-content/uploads/2015/12/Sbornik-příspěvků-z-konference-Kutná-Hora-2015-web.pdf

PER ASPERA AD ASTRA. Sborník příspěvků z konference. Galerie umění Karlovy Vary, 2015.
ISBN 978-80-87420-52-2 [cit. 2017-10-01].
Dostupné i elektronicky z:
http://www.galeriekvary.cz/data/PER_ASPERA/per%20aspera%20sborník%2002.pdf

PASTOROVÁ, Markéta. et all. *Běžte všichni do muzea.* Metodický portál, 2014. [cit. 2016-03-11].

Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/18471/BEZTE-VSICHNI-DO-MUZEA.html/

PASTOROVÁ, Markéta. et all. *Životopis věcí.* Metodický portál, 2014. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/18355/ZIVOTOPIS-VECI.html/

PASTOROVÁ, Markéta. *Subjektivita a komunikace – propojování tematických okruhů.* Metodický portál, 2015. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/19599/SUBJEKTIVITA-A-KOMUNIKACE---PROPOJOVANI-TEMATICKYCH-OKRUHU.html/

PASTOROVÁ, Markéta, SVATOŠOVÁ, Simona. *Variace na jméno*. Metodický portál, 2015.
[cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/19603/VARIACE-NA-JMENO.html/

PASTOROVÁ, Markéta. *Objevování tvarů*. In: Klíčové kompetence ve výuce na základní škole a gymnáziu. Národní ústav pro vzdělávání, Divize VÚP, 2011. s. 99–106.
ISBN: 978-80-87000-72-4 [cit. 2016-03-10].
Dostupné z:
http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/Klicove_kompetence.pdf

VYKYPĚLOVÁ, Ivana. *Divnozvíře*. In: Klíčové kompetence ve výuce na základní škole a gymnáziu. Národní ústav pro vzdělávání, Divize VÚP, 2011. s. 1 07–114
ISBN: 978-80-87000-72-4 [cit. 2016-03-10].
Dostupné z:
http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/Klicove_kompetence.pdf

PASTOROVÁ, Markéta, SVATOŠOVÁ, Simona. *Osvobozeni obrazu*. In: Klíčové kompetence ve výuce na základní škole a gymnáziu. Národní ústav pro vzdělávání, Divize VÚP, 2011. s. 122–127.
ISBN: 978-80-87000-72-4 [cit. 2016-03-10].
Dostupné z:
http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/Klicove_kompetence.pdf

PASTOROVÁ, Markéta. *Výtvarná výchova ve světě současného umění a technologií*. Metodický portál 2013[cit. 2016-03-10].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/18185/VYTVARNA-VYCHOVA-VE-SVETE-SOUCASNEHO-UMENI-A-TECHNOLOGII.html/

PASTOROVÁ, Markéta, *Pojetí a koncepce Výtvarného oboru ve vztahu ke struktuře osnov v rámci charakteristiky vzdělávací oblasti Umění a kultura*. Metodický portál, 2006. [cit. 2016-03-10].
Dostupné z:
http://www.rvp.cz/clanek/410/844.

PASTOROVÁ, Markéta, VANČÁT, Jaroslav. *K pojetí a terminologii Výtvarného oboru*. Metodický portál, 2006. [cit. 2016-03-10].
Dostupné z:
http://www.rvp.cz/clanek/410/843.

PROCHÁZKOVÁ, Lucie. Ornament jako prostředek při vyjádření krajové, či náboženské identity. Metodický portál, 2008. [cit. 2016-03-10].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/2567/ORNAMENT-JAKO-PROSTREDEK-PRI-VYJADRENI-KRAJOVE-CI-NABOZENSKE-IDENTITY.html/

RANDÁKOVÁ, Jana, PASTOROVÁ, Markéta. *Oděv a jeho proměny*. Metodický portál, 2015. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/19601/ODEV-A-JEHO-PROMENY.html/

RŮŽIČKOVÁ, Radka, PASTOROVÁ, Markéta. *„Živá struktura“ v integraci předmětů výtvarná výchova a informatika.* Metodický portál, 2011. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/14425/%C2%80%EF%BF%BDZIVA-STRUKTURA%C2%80%EF%BF%BD-V-INTEGRACI-PREDMETU-VYTVARNA-VYCHOVA-A-INFORMATIKA.html/

Rámcový vzdělávací program a výtvarná výchova. Sympozium ČS INSEA Plzeň. Sborník prací Plzeň: Katedra výtvarné kultury FPe a Česká sekce INSEA, 2004.
Dostupné z:
http://www.eduart.cz/casopis/images/data/pdf/Plzen2004SbornikDef.pdf

SVATOŠOVÁ, Simona. *Barva, dekor, textura jako inspirace.* Metodický portál, 2007. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/1400/BARVA-DEKOR-TEXTURA-JAKO-INSPIRACE.html/

SVATOŠOVÁ, Simona. *Koruna-objekt, objekt-koruna.* Metodický portál, 2006. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/997/KORUNA-OBJEKT-OBJEKT-KORUNA.html/

SVATOŠOVÁ, Simona. *Barva, materiál a textura v oděvu*. Metodický portál, 2006. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/972/BARVA-MATERIAL-A-TEXTURA-V-ODEVU.html/

SVATOŠOVÁ, Simona. *Zátiší jako vztah mezi objekty*. Metodický portál, 2006. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/971/ZATISI-JAKO-VZTAH-MEZI-OBJEKTY.html/

ŠKALOUDOVÁ, Barbora, VOBOŘILOVÁ, Lucie. Současní umělci a jejich potenciál pro rozvoj kreativity a informační gramotnosti mladých lidí. Metodický portál, 2015. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/13875/SOUCASNI-UMELCI-A-JEJICH-POTENCIAL-PRO-ROZVOJ-KREATIVITY-A-INFORMACNI-GRAMOTNOSTI-MLADYCH-LIDI.html/

ŠKALOUDOVÁ, Barbora. *Barevné čarování.* Metodický portál, 2010. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/7995/BAREVNE-CAROVANI.html/

ŠKALOUDOVÁ, Barbora. *Od světla k barvě.* Metodický portál, 2009. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:

http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/3157/OD-SVETLA-K-BARVE.html/

ŠKALOUDOVÁ, Barbora. *Dotkni se….* Metodický portál, 2008. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/2307/DOTKNI-SE.html/

ŠKALOUDOVÁ, Barbora. *Předměty plné zvuků.* Metodický portál, 2006. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/461/PREDMETY-PLNE-ZVUKU.html/

ŠKALOUDOVÁ, Barbora. *Příběh čáry.* Metodický portál, 2005. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/316/PRIBEH-CARY.html/

ŠKALOUDOVÁ, Barbora. *Nekonečné životy materiálů.* Metodický portál, 2005. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/315/NEKONECNE-ZIVOTY-MATERIALU.html/

ŠKALOUDOVÁ, Barbora. *Světem tvarů.* Metodický portál, 2005. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/310/SVETEM-TVARU.html/

ŠKUBAL, Marek. Brouci – rozměrná kolektivní instalace. Metodický portál, 2019. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/3057/BROUCI---ROZMERNA-KOLEKTIVNI-INSTALACE.html/

ŠOBÁŇ, Marek. *Oživená krajina.* Metodický portál, 2006. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVGB/929/OZIVENA-KRAJINA.html/

VANČÁT, Jaroslav, et all. *Jak se proměňuje obsah výtvarné výchovy v důsledku uplatnění nových médií a jak je možné využívat informační a komunikační technologie (ICT) ve výuce VV*. Metodický portál, 2016. [cit. 2016-03-11].
Dostupné z:
http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/20669/JAK-SE-PROMENUJE-OBSAH-VYTVARNE-VYCHOVY-V-DUSLEDKU-UPLATNENI-NOVYCH-MEDII-A-JAK-JE-MOZNE-VYUZIVAT-INFORMACNI-A-KOMUNIKACNI-TECHNOLOGIE-ICT-VE-VYUCE-VV.html/

UŽITEČNÉ ODKAZY - VÝBĚR

Asociace výtvarných pedagogů
http://www.avepe.cz/

Česká sekce INSEA
http://www.insea.cz/

Výtvarná výchova
Web tištěného periodika časopis pro výtvarnou a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní
http://pages.pedf.cuni.cz/vytvarnavychova/

Výtvarné přehlídky
http://www.vytvarneprehlidky.cz/

Kultura umění a výchova
Web odborného periodika
http://www.kuv.upol.cz/index.php?id_menu=1&seo_url=profil-casopisu

Národní ústav
pro vzdělávání